

**Dan kad Eleksyon Zeneral 2010
PROGRAM POLITIK LALIT**

PROGRAM LALIT ek Bilan 5-an

Si u dakor ek nu Program, zwenn LALIT!

KONTENI

Program pu Larevolisyon	1
Serten Dokiman Programatik Kle	2
BILAN 5 An ek Program Delit	3 – 40
Ki ete Sosyalism	5
Kanpayn pu enn Lekonomi Alternativ	8
<i>Demand dan kad Politik pu enn Lekonomi Alternativ . . . . .</i>	<i>11</i>
<i>Program lor Lanatir, Lanvironnman, Ekoloji, Sanzman Klima . . . . .</i>	<i>12</i>
<i>Sart lor Sekirite Alimanter . . . . .</i>	<i>14</i>
Progre LALIT lor Internasyonalism	16
Lartik Manb LALIT dan piblikasyon deor	17
Travay LALIT lor Diego Garcia: Fermtir Baz, Re-inifikasyon Pei, Drwa de Retur, Reparasyon	17
<i>Demand lor Diego Garcia ek Chagos . . . . .</i>	<i>19</i>
LALIT sutenir Palestinyen	20
<i>Demand lor Palestinn . . . . .</i>	<i>20</i>
Program pu Klas Travayer	20
Komisyon Sindikal ek Inter-Labaz Sindika	20
Sanzman Lalwa Travay EReA ek EriA	20
Bilten Sayt	20
Ar Sindika	21
Lalit kont Nuvo Lalwa Travay Pro-Kapitalist	21
<i>Program pu Klas Travayer . . . . .</i>	<i>22</i>
LALIT pu dekriminalizasyon Lavortman ek Lalit Fam an Zeneral	22
<i>Demand pu Liberasyon Fam . . . . .</i>	<i>24</i>
Langaz Maternel ek Ledikasyon pu Tu	25
<i>Demand pu Sistem Ledikasyon . . . . .</i>	<i>27</i>
<i>Demand LALIT lor Langaz . . . . .</i>	<i>28</i>
Tem Ledikasyon Politik dan Parti	28
Rodrig Agalega, Moris, Chagos, Inklir Diego: Enn Sel Repiblik	29
Eleksyon	29
Reform Elektoral	29
Puvwar revokasyon depite	29
Aboli Best Loser Kominal	29
Depans Elektoral	30
Kuvertir dan medya	30
Puvwar Limite enn Caretaker Government	30
Drugs, Drug Addiction and Aids	30
<i>Sart lor HIV-AIDS e pu enn Politik Rasyonel lor Adiksyon ladrog . . . . .</i>	<i>31</i>
Kont Britalite Polisyer ek Tortir	33
<i>Our Demands to Stop Police Violence & Torture . . . . .</i>	<i>33</i>
Slavery & Reparations	34
Lozman	34
<i>Demand LALIT lor Lozman . . . . .</i>	<i>34</i>
Lasante	35
Penn de Mor: Avek Demand	35
Bilan 5 an kote Piblikasyon Liv	35
Bilan enpe aksyon divers	35
Bann Kongre LALIT	35
Priz de Pozisyon piblik lor lezot size, ek repons depi adverser ek alye	36
Ideoloji & Deba	36
Lar	36
Devlopman elektronik dan LALIT dan demye 5 an	36
Tem LALIT ki finn vinn santral	36
Note on "Upturns and Downturns" (enn ilistrasyon)	38
What LALIT is (enn organigram)	39
Antrav pu Vinn Depite: Avek Demand	40

PROGRAM PU LAREVOLISYON

LALIT enn parti Marxis: nu pe lite pu enn sosyete san klas kot tu mwayen prodiksyon dan posesyon e su kontrol kolektif tu prodikter, pu enn sosyete kot tu dimunn partisipe dan enn fason permanan e kolektif dan tu desizyon ki afekte nu lavi, pu enn sosyete kot zom ek fam egal dan lalwa ek dan lapratik, pu enn sosyete kot imen viv dan lape ek an-armoni avek lanatir.

Pu atenn enn tel sosyete bizin ena enn *revolisyon*, dan Moris osi byin ki dan lemond.

Sa revolisyon la pu res sinpleman enn rev idealist, si pena enn program ki dekrir tranzisyon depi seki existe zordi ziska seki nu pe vize. Bann demand dan nu program revolisyoner, zot koresponn a bann lalit ki klas travayer e lezot grup oprime pare pu deklanse zordi; program la kumanse kot sirtu lavangard klas travayer ete zordi. Program la ankre dan larealite obzektiv zordi, li expos bann kontradiksyon intern dan sistem kapitalis, ek inifye bann diferan dinamik pu sanzman dan enn stratezi revolisyoner ver enn sosyete sosyalist.

Sa program-la li radikalman diferan depi bann program guvernantal "letap par letap", bann program guvernantal ki vasiye depi enn program minimal ki plizumwin koresponn a stati-ko, a enn program maximal ki ena pretansyon amenn enn riptir ek sistem kapitalis par akimil gradyelman bann reform.

Nu program pa viz pu amenn sosyalism: li viz pu amenn *larevolisyon sosyalist*.

Lor baz sa program revolisyoner, bann militan LALIT azir atraver bann linstans parti, zot propaz sa program la pu konvenk travayer, organizasyon travayer e bann lezot grup oprime pu adopte li. Program la gid nu dan nu travay: kumsa nu evit tom dan oportinism par nek kapitaliz lor tu mekontantman, nu evit pyez sektarism par sutenir tu lalit ki konpatib avek nu program.

SERTEN DOKIMAN PROGRAMATIK KLE LALIT

Program pu enn Lekonomi Alternativ 2005

Program: Kont Kominalis ek Best Loser 2005

Program lor Ledikasyon 2006

Program lor Langaz 2003

Program lor Ekoloji ek Lanvironnman 2003

Program pu Liberasyon Fam 2003

Program lor Laliberte 2004

Program lor Drwa Travayer 2004

Program: Leta 2008

Program: Klas 2009

Program: Diego Garcia 2002

Labrez 1982

Peoples' Health (Program Lasante LALIT), adopte e pibliye 1982.

Labrez 1987

Program lor Larepublik 1986

Program lor Internasyonalism ek lalit Anti-Inperyalis, 1987

Program lor Vilaz ek Lavil, 1986

Program Lor Ladrog, 1986

Program lor Sterilizasyon Volonter, 1986

Sart lor Sekirite Alimanter, 2007

Sart lor HIV-Aids ek Adiksyon, 2006

BILAN 5-AN & PROGRAM DE LIT

Parti Travayis pe koz so *Bilan 5-an dan Guvernman*. MSM dan Lalyans ar Travayis asterla, alor li pa tro kone ki pu koze. MMM kanta li, li pa pe koz okenn “bilan lopoziyon”; dayer li, parey kuma MSM, ti plito lopoziyon “lwayal”. Li pe plito kantonn li dan kritik Lalyans Sosyal, suvan avek rezon, pu so koripsyon, kominalis, lanter lor proze infrastruktiir. Li pe osi rakont nu kimanyer li ena “*banne valeurs*”, kuma “lazistis sosyal”, “linite nasyonal”, “egalite de sans”, bann konsep telman vag apenn zot sinifye naryen. Zot tu, Guvernman ek Lopoziyon, pu natirelman koz gran gran koze “anfaver laklas travayer”, “ver enn sosyete sosyalis”, “kont kapitalis dominer”, kum dabitid.

Par kont, LALIT pe prezant isi enn *bilan nu travay politik* pandan dernye 5 an. Li vo lapenn, kan lir nu Bilan, remarke *ki* proporsyon ki anfet politik non-elektoral, ki proporsyon ki elektoral. Nu pe gete dan sa Bilan la pa zis seki nu finn akonplir politikman, me li enn indikasyon nu Program pu lavenir. Kumsa ki nu program swiv enn diferan metod depi program bann parti kuma MMM ek Travayis.

Sa “Bilan” la li form baz nu program dan kad eleksyon zeneral. Sa Bilan la li dabor frwi travay nu manb dan nu bann brans LALIT. (Get 2yem desen lafen sa Program la). Brans zot pumon nu parti. Li plas kot form nuvo lide. Depi brans, avoy sa bann lide la dan Komite Santral. Bilan osi frwi nu Komite Santral, eli par nu

Lasanble Manb sak lane, e li, li responsab pu santraliz nu program politik, kontinyelman.

Nu Program

Nu Program, li an 3 parti: Premye li analiz sityasyon politik ek ekonomik dan lekel nu truv nu tu dernyerman, e donn enn indikasyon kot sa sityasyon sorti e kot li ena tandans ale pli divan. Dezyem, li enn seri demand ki ena enn natir tranzisyonel, setadir kan fini mobilize deryer zot e fini gayne, li pa enn sinyal pu al lakaz, repoze, me sa bann gen la vinn enn progre konsyan anterm sanzman dan balans de fors deklas anfaver klas travayer, enn klas ki ena lintere ranvers sistem kapitalist aktyel e sa Leta ki tini li anplas. Trwazyem, nu program li enn plan ki nu partaze konsyaman lor kimanyer populariz sa bann demand la e zeneraliz volonte popiler kont kapitalism e pur sosyalism. Sa bilan-la li form premye parti nu program pu kanpayn eleksyon zeneral ki divan nu. Si u dakor ek travay nu finn fer e pe fer, lerla u zwenn nu parti.

Avan eleksyon zeneral 2005, tu dimunn ti sir, ziska dernye ler ki lefet ki Guvernman MMM-MSM, akoz zot lalyans finn tini ziska eleksyon, pu ranport laviktwar kont Travayis. Setadir li ti sifi alepok pu “2 kont 1”. (Li vo lapenn gard antet ki sa 3 parti politik dan lavanplan, zot tu bann parti anfaver burzwazi, e nepli ena naryen ni militan, ni sosyalist ni travayer ar zot, malgre zot apelasyon. 2 ladan ti deza reprezant klas travayer, Travayis

dan bann lane 30-40, MMM dan bann lane 70. Li osi vo lapenn gard antet ki konsyans deklas parmi travayer li ase for e klas travayer enn klas byen gran dan Moris – e kot apenn ena enn peyzannri, apar enn an kriz dan Rodrig – alor sa vedir li inposib enn parti ubyen lalyans burzwa gayn laviktwar sanki li servi langaz degos. Zot tu pu koz kont kapitalist (avek enn doz rasism ladan, byen sir), zame zot pa pu defann Israel pandan kanpayn elektoral, e zot pa pu menas pu privatiz naryen. Zame zot pa pu anons zot lintansyon fer travay “pli flexib”. Mem si zot fer seki zot bayer defon ule, osito zot eli – la osi, zot pa pu fer sa bann zafer inpopiler antan ki Parti, me zis antan ki Guvernman.)

Travayist, malgre li ti 1-kont-2, li finn gayn 2/3 syez. Sa ti pu 2 rezon prinsipal (apar inpopilarite Guvernman sortan). Premye, sa pa tro konsern nu dan nu Program, Travayis ti ris 5 parti ase tipti ansam ar li dan Lalyans Sosyal, 5 parti ki ena mwens sutyen ki LALIT dapre bann sondaz. Zot finn azute dan so lafors politik. Dezyem, Travayist ti kolmat enn program kelkonk avan eleksyon, enn program ki ti inpoze par zot bann “sef azan”, enn program baze lor bann but-but izole Program LALIT. LALIT ti’nn batir sutyen parmi lamas dimunn pu sa bann tem delit. An okirans, Travayist ti anonse ki li pu “demokratiz lekonomi”, mem si li pa pe koz enn politik alternatif pu lekonomi, me zis enn partaz gran kapitalist ar veritab oligark.

Travayis ti osi anons ki li pu re-introdir eleksyon vilaz pu Vilej Kawnsil, ki MMM-MSM ti demantele. Zis LALIT ti'nn mobiliz lamas dimunn dan vilaz kont sa demantelman letap par letap, tandi ki alepok Travayis ti konplis ar MMM-MSM so plan pu detrir eleksyon vilaz. Me, avan eleksyon zeneral, bann azan Travayist finn exzize ki Travayist remet eleksyon vilaz, e met li dan so Program. Travayis ti osi anonse ki li pu refer pansyon vyeyes vinn iniversel, setadir, li finn aliyn li deryer mobilizasyon LALIT kont "miyins-testing" ubyen "siblaz". Travayis ti dir li pe introdir transpor gratis pu etidyan ek tu pansyoner, apre ki LALIT ti'nn popolariz demand pu transpor gratis pu tu dimunn, atraver enn sistem kot servi larzan "traveling" pu pey transpor piblik pu tu dimunn. Travayis ti osi promet pu kas lyen diplomatik ar Israel, enn pwen dan program LALIT tanki ena kontinyasyon lokipasyon Palestinn. Anfet Travayis finn pran enpe later ek tablisman, finn re-met eleksyon vilaz, finn remet pansyon iniversel, finn met sistem transpor gratis pu etidyan ek pansyoner, e finn sispann relasyon diplomatik ar Israel lepok bombardman Gaza Desam 2008-Zanvye 2009.

Sa bann pwen dan nu Program, kan pran zot an izolasyon, pa ditu azute ansam pu fer enn "program pu sosyalism". Me kan gayn laviktwar lor zot, zot anmemtan demontre lafors politik LALIT, sirtu kan klas travayer mobiliz deryer bann demand, anmemtan sanz balans defors anfaver klas travayer, mem dan sa "down-turn" la. Sa vedit LALIT ena enn pwi-sans politik ki delwen plis ki nomb vot li kapav atir ver limem dan enn Eleksyon Zeneral. (Pu explike kifer sa li kumsa pu bizin enn analiz pli profon ki ena dan sa Program la.)

Zordi, omilye "traktasyon" ant MMM ek Travayist, parfwa zot sey kolmat enn lot program baze lor but-but program LALIT finn deza popolarize, pu gayn ek gard zot bann azan ar zot. Sann fwa la, zot pe prepare pu ena bann eleman dan zot program lor langaz maternel dan lekol, enn kote, ek Chagos, lot kote (mem si zot pa pu ena kuraz dir baz militer Diego Garcia bizin ferme). Langaz maternel ek tem Diego tulde pwen dan program LALIT. Alor, ankor enn fwa, kan eleksyon koste, zot pe bizin konsede ki ena enn nuvo realite ki zot bizin pran kont, enn realite lor lekol program ek aksyon LALIT finn azir pandan dernye 5 an. Ankor enn fwa, an izolasyon, 2-3 pwen nu program pa pu amenn nu enn-tipa pli pros ar sosyalism, me li tuzur enn siyn inportan enn lafors potansyel pu politik LALIT, enn sanzman dan balans defors deklas, ki ede dan lalit pu bulvers sistem aktyel. Kan liber langaz maternel, u liber enn lafors dan bann klas oprime. Kan Chagos vinn lor azanda, LALIT gayn rezon divan piblik, pu so lalit konstan lor la depi 30 an.

An rezime, ankor enn fwa sa dernye 5-an finn demontre ki LALIT, malgre ki li elektoralman feb (1% -2% dan eleksyon), li reprezant enn lafors politik lor lekol bizin konte. Sa lafors politik relativ li plito sirprenan pu nu dan enn lepok kot klas ki nu reprezante, klas travayer, byin feb zordi. Personn pa niye sa febles la. Nu panse ki lafason ki sistem kapitalis finn totalman diskredite sa dernye 5an la ek lafason ki Bush ek Blair zot bann lager inperyalis frodilez finn expoze, finn fer ki kapitalism ideolizikman pli feb ki zame li finn ete dan Moris. Sa asontur fer ki klas travayer relativman "pli for" ki li ti pu ete san sa debandad ideoloji kapitalist.

Sa vedit, mem dan enn "down-turn", LALIT ena enn serten

pawer. Nu reprezant enn klas ki potansyelman for, mem si pur lemoman li feb. Nu adverser, nu adverser deklas, par kont li dan enn debandad ideolozik total. Kriz lor kriz pe tap lor so sistem. San relas. Alor, nu rol se pa zis pu veye pandan bann lalit defansiv pu moman pu poz kestyon lor propriete ek kontrol (lor later ek kapital, par exanp), me osi pu prepare pu larg enn kont-ofansiv a nerport ki moman. Alor, nu bizin tultan pe fit nu program, dan tu so 3 laspe, kuma nu pe fer asterla. Nu azir, alor, lor tem aktyel, e liye sa bann aksyon la avek lavenir sosyalist dan enn fason konsyan, okler, integ.

Zordi, pandan sa "downturn", nu pe osi travers anmemtan, e sa al dan direksyon enn posib "up-turn", enn seri kriz grav sistem kapitalist. Sak kriz li partikilye. Tu reflet enn kriz zeneralize dan sistem kapitalist.

Premye ti ena kriz sistemik Morisyen. Nu ti fer nu kanpayn elektoral lor la 5 an desela, e nu 32 kandida ti mobiliz dimunn lor sa tem la. Sa kriz la ti rezilta direk lafen Protokol Disik ek rezim proteksyon pu tekstil, vizavi sirtu Lerop, me osi Leta Zini. Anfet tu nu travay politik pandan 6-7 an finn konsantre lor sa kriz la. Lerla, sanki sa kriz la diminye, nu finn travers enn premye (e pa dernye) kriz petrol, lerla enn premye (me pa dernye) kriz alimanter, lerla dezyem pli gran kriz finansye dan listwar kapitalism. E nu pe travers enn kriz ekonomik ase grav, depi 2-3 an, kot demand finn bese, ek prodiksyon finn ralanti. Zordi, nu pe rant dan enn faz kriz ekolozik, kot pu ena sanzman klimatik inprevizib. Alor, kriz lor kriz pandan 5 an finn bat zot plen lor lemond kapitalist.

Alor, LALIT ti deza pe fokes lor kriz sistemik, e sa finn permet nu byen vit, avek sak nuvo kriz, analiz li, e integre li dan nu Kanpayn pu enn Lekonomi

KI ETE SOSYALISM ?

Aprè plis ki 20 an matrakaz ideolojik depi ladrwat ek depi defanser lekonomi kapitalist iltra-liberal, konsepsyon "sosyalism" finn vinn byen flu pu buku dimunn. Me aprè kriz finansye ek resesyon mondyal dernye 2 an, kriz alimanter ek lanvironnman ki reprezant enn menas pu limanite limem, aster lalit pu enn alternativ sosyalist finn revinn santral dan deba.

Sosyalism li reprezant enn stad iltim dan veritab demokrasi: kot tu desizyon politik ek ekonomik rest dan lame lamas dimunn. Se pa kapitalist ki bizin desid ki pu prodir, ek dan ki kondisyon; se pa enn birokrasi politik ek administratif ki bizin etabli kad dan lekel dimunn viv ek travay. Evantyelman tu mwayin prodiksyon bizin vinn propriete ek su kontrol kolektif sosyete, san sa inegalite sosyal ki mod prodiksyon kapitalist ek sosyete de klas prodir.

Me pu nu atenn sa bi la, li nesese ki nu elabor enn program de lit ki depas bann ti reform ki finalman nek stabiliz sa sosyete burzwa ki zordi responsab pu kriz, lamizer, ek katastrof lanvironnman. Sa program de lit la li baze lor enn mobilizasyon permanan klas travayer, zenn, muvman fam, somer, ek tu lezot salarye ki viktim inegalite sosyal. Dan nu lalit, li osi nesese konvink bann akademik ek intelektuel ki sosyalism li reprezant sel alternativ. Li nesese konvink lamas dimunn ki sa demokrasi burzwa ki nu ena zordi, li pa kapav ranplas nesese sa mobilizasyon permanan baze lor enn program: se pa 3 lakrwa sak 5 an ki pu eliminn lamizer ek inegalite sosyal.

Nu program de lit, li baze lor bann demand pu lekel klas travayer pare pu mobilize zordi, me bann demand ki artikile dan enn tel fason ki zot met an kekyon lozik kapitalist, zot viz pu amenn enn dinamik ki pus dan direksyon sosyalism. Lalit pu sosyalism li enn proses ki kot lalit de klas ki travayer amene sak zur lor so sayt travay, dan landrwa kot li reste, li prodir enn konsyans politik ki nepli prizonye lozik ideoloji burzwa. Se enn konsyans politik ki nesese, pa bann muvman sosyal ki reprezant finalman zis enn form rezistans a kapitalism iltraliberal, san ki ena devlopman enn alternativ sosyalist.

Enn program de lit, li pu rest lor papye si nu pa reysi batir enn muvman, enn lavwa for pu defann ek propaz program la. Sa program ek muvman, zot pu rest izole si nu pa konsyaman, ek an permanans, donn li enn dimansyon internasyonalist: partu dan lemond ena muvman politik ki pe al dan mem direksyon. Nu kapav aprann ek kontribiye buku atraver enn kooperasyon internasyonalist.

Dan tu nu bann aksyon, priz de pozisyon, parti LALIT viz elaborasyon kontinyel sa program la, viz konstriksyon sa muvman la, ek viz devlopman lyen internasyonalist san lekel nu konba pu sosyalism pu rest izole ek inefektif.

Alternativ. Sa finn permet nu alavangard pu konfront sa bann kriz amezir zot finn deferle lor nu. Bann institusyon finansye internasyonal ki rul sistem kapitalist zordi lepok “kapital finansye” opuvwar, zot finn kolaps. Zot tuzur dan ICU, pu servi term gran ideolog finansye, George Soros, ki byen kone ki li pe koze.

Repriz ekonomik dan buku pei, li lant apre kriz ekonomik. E kot li akselere, kuma dan Lasinn, li menas provok mem kriz ki avan, selman pli gran sannkut la. Somaz tuzur ot onivo mondyal. Lasurs petrol pu ariv ver kumansman so lafen, prosennman. Nu sivilizasyon modern telman depandan lor sa zar lenerzi la, ki sa li enn kriz grav. Anmemtan, nerport kan nu kapav gayn bann dezord deplizanpli farfeli dan klima, e sa osi li anparti aköz nu depandans lor sa bann form lenerzi polyan la. Lefe sosyal sa bann kriz, kan zot tu bat ansam, li difisil mem imazine.

Dan sa dernye trwa deseni, pandan sa “down-turn” la, buku parti degos, e parti “degos” finn disparèt – dan Moris ek ayer. Dan Moris, dernye “upturn” ti 1970-1980, avek enn tibut kas-kole ziska 1982. Depi lerla, nu finn temwayn disparisyon *Lalit Travayer* parti Serge Rayapoulle ek Dev Ramano. Jack Bizlall so “*l'aile gauche*” MMM finn fonn. Dev Virahsawmy so MMMSP finn mor. Dev Ramano so OMT-FNAS ek Jack Bizlall so FMP finn disud zot mem dan PMT, ki pa ti existe pu buku letan avan li evapore, san personn remarke e san okenn explikasyon. Jocelyne Minerve so *Nuvo Lizur* parey. E la, nu pe selman koz bann ki finn kanmem pran nesans ek existe. Ena lezot fantom kuma GMR, GRA, FPLLM, ki finn perdi san kit enn tras. San koz lezot ki zot inisyal mem nepli dan memwar personn.

LALIT, kifer li finn sirviv, kan otan parti pa reysi?

Kestyon ki li vo lapenn poz numem se kifer LALIT finn e pe kontiyn sirviv kan otan lezot parti degos finn fonn. Ena petet 3 rezon prinsipal:

1. Aköz LALIT (a lepok *Lalit de Klas*) ti lidèrshìp pli gran lagrev dan Listwar Moris. E li pa ti zis enn lagrev, me enn muvmàn degrev, ki ti kumansè avan lagrev zeneral 1979 e finn kontiynè ziska sulevmàn demas Septam 1980 pandan lagrev lafen 2-semenn bann lidèr muvmàn la. Klas travayer ti partisip dan muvmàn degrev dan enn fason otonom, me su lidèrshìp *Lalit de Klas*. Sa li enn faktèr inportan pu nu sirvi. Nu ti pran nesans apre lagrev etidyan, Me 1975, “lager des Amazones” kan travayer zonn frans ti fer lagrev apre lagrev an 1976, e pandan bild-ep lalit travayer ki ti pe al ver sa lagrev zeneral ki ti pran form enn muvmàn degrev.

2. Aköz LALIT ena enn Program Politik kler. Nu pena zis enn seri “valeurs” ki pretann li enn program. Nu pena zis enn saple valer kuma Labour ek MMM kan zot koz ‘lazistis sosyal’, ‘ekite’, ‘antikoripsyon’, ‘*law and order*’, ‘patriotism’, etc. Ni enn lalist komisyon ki pa amenn okenn par, kuma sindika suvan ena, me ki pa sifi pu enn parti. Nu finn travay buku pu fer nu demand tranzisyonel azir kuma enn pon ki pran depi konsyans travayer ete zordi, amenn nu ver sosyalism ki ansam nu pu kree dime. E si li pa enn sosyalism ki osi *inter-nasyonal*, li pa pu dire. Nu devlop enn stratezi ki liye ansam demand zordi ar program pu dime dan enn fason ki travayer konpran e pran pu li. Sa travay lor program, enn travay ki zame pa fini, li permet nu sirviv, li gard nu relativman for politikman mem dan enn ase long “downturn” kuma nu pe viv ziska zordi.

3. Aköz nu ena enn nomb kad minimem nesaser pu sirviv. E se sa ki petet pli inportan pu nu Program avan Eleksyon Zeneral. Kad parti ki finn fer sa Bilan-la posib. Individu. Atraver so partisipasyon dan brans. Kan nu nercher nu-mem kuma kad parti ek nuvo manb kuma kad parti, li kiksoz dan nu prop lame. Parey kuma travay konstrikasyon enn parti ete. Numem nu kapav, ziska enn serten mezir, determinn li. Alor, sa Bilan la li osi enn omaz a kad parti, individu ki aktivis – dimunn ki reflesi ek azir, ki kering, briyan, vizyoner, zenere, kuraze, e ki sweyn sa bann tre la dan zotmem e dan nu tu, mem dan enn downturn – tre ki devlop byen vit pandan lepok pre-revolisyoner ek revolisyoner (nu finn temwayn li numem an Ut 79 ek Septam 80): lamur pu limanite, kuraz odasye, lindepandans intelektuel, enn tel integrite ki li rod laverite, tusala ansam ek enn pasyans revolisyoner. E nu bizin ter-a-ter, sinon nu pa sirviv kuma militan. E dan tu sa bonte la, nu bizin osi ena enn serten degre bezer dan nu. Kuma nu dir: “Bon li bon, me bon ziska bet, pa bon.” Sinon kimanyer nu travers tu sa bann kanpayn denigreman, palab ek mansonz, kalomni, ka lakur kont nu, pyez ki adverser instale pu nu, ek sa larogans ki nu, kuma sosyalist, sibir ar bann defanser stati ko, ki suvan peye rupi lemo, e ki sey marsand nerport kwa. Nu ador seki fantastik dan lavi. Nu sweyn sa santiman transandantal kan nu rod enn meyer lemond, e anmemtan, pena enn detay tro tipti pu nu pran li kont si li afekte lavi imen.

Ki ete enn kad parti?

Kan nu pans seki finn permet nu prezant nu Bilan zordi, nu pe sirtu poz kestyon “kisannla nu bann kad parti?” Parski sakenn finn ena so rol, e kontiynè ena so kontribisyon. Ki ete enn kad parti?

Li enn kikenn ki petet:

-Sezi program Parti dan enn fason profon (sinifikasyon angro so analiz deklas, kapte kiksoz dan lespri demand tranzisyonel, ki pran nu depi isi zordi amenn nu lwen ver sosyalism atraver enn prosesis artikil ansam diferan lalit) e ena volonte ek kapasite popolariz program la – sakenn dan so manyer.

-Kapav rekrit nuvo manb, lor baz sa program la.

-Konn listwar nu kuran politik (kuran LALIT dan Moris, ek bann kuran dan lekel nu form parti onivo internasyonal) e seki diferansye nu depi Stalinis, popilis, oportinis tu zar, Bonapartists, sektaris, reformis, tu kalite iltra-gosis ek avantirer. Sa konesans la li natirelman pa egal dan nu tu, me nu tu rod enn konpreansyon pli profon lor ki diferans ena ant nu ek lezot kuran politik (Parfwa dan Parti, nu sort-henn pu sa li “kone kifer kan nu opoz britalite polisyer, nu opoz li pu rezon ki pa mem rezon ki *Lakrwa Ruz* ubyen Rama Valayden opoz li”).

-Lwayal anver parti, dan enn sans partikilye, setadir li dibut pu parti vizavi adverser, li defann li an piblik, e kan li gayn problem defann, li konn rod sekur pu lot ku.

-Konn travay ar lamas dimunn alabaz (pa ni arogan, ni enn blefer, ni enn kuyoner, ni patronizan). Sa inplike ki li kone ki nivo konsyans travayer ena asterlamem, alor li kone kot pu kumanse, kan ena enn konversasyon.

-Pey so kotite ubyen so oto-tax mansyel (ki enn pli gran pursantaz reveni bann pli gran saler) pu ki parti la ena fon.

Pu laplipar sa bann tre la, bizin enn serten fler, osi byen ki kapasite aprann, kumsidire, lame dan lapat atraver lexperyans personel.

E pu et enn kad parti, parfwa u bizin gayn lasans, enn-de zafer

dan u desten ki bon: enn lavi familyal stab ek ere ede, zwir denn bon lasante osi ede, enn lakaz pu reste ede, e li pli bon ankore si sa lakaz la enn plas kuma enn lasurs, kot u kapav re-pwiz lenerzi ek langazman. E si u beni ar enn sans limur, ek enn zwa-deviv, abe, sa li enn lavantaz extraordinier pu enn kad.

Nu met tusala dan nu Program, pu nu kapav interpret nu bilan 5 an, e pu nu kapav pran desizyon lor kimanyer partisip dan eleksyon zeneral ki pe vini. Pu rapel nu ki nu bilan li travay bann imen anser ek an-os, e ki nu Bilan form parti enn long tradisyon, depi kumansman lalit ki imen finn amene pu enn meyer sosyete.

Eleksyon Zeneral 2010

Sak fwa, kan eleksyon koste, nu evalye ka par ka si nu pu met kandida. Nu truv li laplipar ditan enn desizyon taktik, pa stratezik. E li defann anfendkont lor konfigurasyon presi ek lor *enjeu* eleksyon la. Ala lalis nu desizyon dan sak eleksyon zeneral depi nu ti fonde an 1976:

1976: Nu ti tuzur enn “tandans” dan MMM (osi byen ki enn grup otur enn piblikasyon, enn tribinn lib degos) alor nu ti travay pu enn viktwar MMM, me avek warning a ladireksyon.

1982: Nu pa ti aliyn kandida, mem nu ti fini vinn enn parti apar antyer. Nu ti dir vot lalyans MMM-PSM lor baz 10 pwen, malgre ki nu pa ti dakor ek PSM ditu (nu ti averti ki MMM finn vann so lalit anti-kominalis), ni nu pa ti dakor ek MMM so nuvo stratezi “nuvo konsansis sosyal” (nu ti dir ki MMM finn vann so lalit anti-kapitalis). Nu finn osi explike dan bann miting, trak, lafis, ki bizin vot MMM, me san ilizyon ki li ena kit lintansyon amenn sosialis.

1983: Nu ti poz kandida kont Ble-Blan Ruz ek kont MMM, ki ti ariv

staz reprezant lintere burzwazi, kuma nu ti finn predir.

1987: Ankore enn fwa poz kandida kont Ble-Blan-Ruz ek kont MMM ek konsor.

1991: Nu pa ti aliyn kandida, parski ti ena kestyon Repiblik, wi ubyen non. Nu ti dir vot MMM-MSM pu ki travers sa letap inportan dan dekolonizasyon. Labour-PMSD ti kont Repiblik.

1995: Nu ti donn modord “bilten blan”, dan kad enn kanpayn byen kominalize, apre ki Guvernman MMM-MSM finn dres “kominalis” 2 kote, enn kont lot: Ledikasyon Katolik, enn kote, ek langaz oryantal, lot kote.

2000: Nu ti aliyn kandida kont MMM-MSM (apre lakor sirpriz Medpoint) e kont Labour-PMSD.

2005: Nu ti aliyn kandida kont Lalyans Sosyal (Labour alatet) ek kont Lalyans MMM-MSM.

2010: Nu finn deside pu amenn kanpayn, me san aliyn kandida. Nu kanpayn ti lanse par manifestasyon lor kestyon Chagos ek Diego Garcia, sa Program la ki nu pe servi kuma enn zuti rekritman, trak onivo nasyonal, nu selebrasyon Premye Me.

Eleksyon Parsyel dan Sirkonskripsyon No. 8 (Moka-Quartier Militaire) enn an desela, finn expoz puritir sistem elektoral aktyel. Tulde “gran” parti (Labour e MMM) pa aliyn kandida, sakenn per li perdi kiksoz ladan. Alor nu ti get spektak aflizan kot MMM ti sutenir Ashok Jugnauth apre ki so syez finn kase pu frod elektoral, tandi ki Labour sutenir neve-la, Pravind Jugnauth, ki ti lider parti alepok sa mem frod elektoral la. Alor lager dan lafami finn fer ravaz. Lapres ek sirtu radyo prive finn reysi elve sa 2 farser responsab frod elektoral dan ran “sel 2 kandida”. Sa ti enn veritab senbol esek sistem elektoral burzwa.

-Lobi kapitalist finn karyat sistem, e finn koronp elektora.

KANPAYN PU ENN LEKONOMI ALTERNATIV

-Sistem Bes Luzer kominal institusionalize finn koronp sistem elektoral, depi lao ziska anba, e finn donn tu kalite lobi obskir puvwar politik.

-Nu finn truv lalyans lor lalyans ranze ek defer, purvi enn lalyans. Sinon, zot pa vinn opuvwar dan sa ferst-pars-ze-pos. An 2005, Labour ti fer lalyans ar PMXD Xavier Duval, MMSM Madun Dulloo, Anil Baichoo so MTD, FTS-Les Verts ek Rama Valayden so Mouvement Republicain: 6 parti ti gayne kont 3: MMM, MSM e PMSD.

-Lapres, ek radyo komersyal asterla, li osi, ranz eleksyon: kisannla "vre" kandida, e lor ki tem pu met deba. Sa li sirtu vre dan enn "down-turn" akoz travayer pa ase mobilize pu exziz so azanda.

-Depi ki Gaetan Duval, dan parti extrem drwat PMSD dan 1983 ti ena rekur a parti fantom POP-FMI zis pu gayn tan-dantenn 60 froder, e depi ki Berenger ek MMM an 1987 ti fer mem zafer ek grup "degos" OMT-FNAS ek 2-3 lider serten federasyon sindika ki finn aliyn kandida pu gayn tandantenn frodile, lerla dir, "Pa vot pu mwa, vot Berenger!", finn ena enn trale band kandida koronpi ki finn fer parey, parfwa u pa mem kone kisannla pe pey zot. Me, antuka, zot finn ridikiliz pa zis drwa demokratik a tan-dantenn, me eleksyon dan sistem burzwa limem.

Tusala donn nu enn lide sistem elektoral aktyel. Li inportan pez sa byen, kan nu pe pran desizyon sipa pu poz kandida sipa non.

Asterla, nu get nu Bilan kom tel sa dernye 5 an. Ki travay politik LALIT finn fer?

Dan dernye senk an, tem santral nu travay politik finn "Kanpayn pu enn Lekonomi Alternativ". Nu ti large par dir ki pu plante, ki pu prodir, amezir kriz sistemik (kriz striktirel) ti kumanse Moris 8 an desela: lindistri disik, ki ti rezondet pei la, finn raptise depi anplway 50,000 dimunn ziska 5,000. Textil depi 100,000 ziska 53,000. Sa kriz sistemik la ti tem nu kanpayn dan eleksyon zeneral 2005, e nu finn gard li lor azanda depi sa moman la. Sak fwa enn nuvo kriz tape, nu finn inklir li dan kanpayn, nu finn artikil li ansam.

Lefe nu kanpayn

Klerman nu kanpayn finn ena enn lefe: Guvernman ek tablisman finn omwen kumans koz enn ta lor diversifikasyon agrikol e zot finn deklans enn seri proze, osi. Minister Lagrikiltir asterla apel Minister Lagrikiltir ek Agro-indistri. Su menas nu kanpayn pu plant manze lor zot tablisman, bann tablisman enn apre lot finn ras kann, plant manze (pa zis ras kann, plant lerb pu terin golf, ni zis ras kann, plant anteryom). Lepok ti mir pu nu kanpayn, e li finn porte. Me, pa ase, e kestyon propriete later pankor vinn lor azanda, ek sa li bi iltim nu kanpayn.

Dan dernye 5-6 an travay politik, LALIT finn inklir sak nuvo zar "kriz", amezir zot finn tape. Nu pe milite pa zis pu prodwir *prodwi alternativ*, me anmemtan pu kreasyon anplwa. Nu pe al pli lwen, nu pe poz kestyon "Kisannla anfet deside lor sekirite alimanter?" "Kisannla deside lor kreasyon anplwa?" "Kifer pa tu dimunn konserne?" Kan Guvernman Travayis koz so "demokratizasyon lekonomi", LALIT dekod sa, e montre diferans ar seki nu

pe dir. Travayis pe zis ule kree plis "lokazyon" pu mwayen kapitalist vinn dan pli gran bann. Sa mem seki li ule dir. Mem si zot finn fer enpe travay politik pu ti-planter gayn enpe plis vizavi proprieter mulen, e rod ena "shares" pu travayer atraver SIT, ubyen enn lemp-sem ek enn ti-but later su "Voluntary Retirement Scheme" (VRS) an-esanz pu ferm plas travay, e pa kont u kuma "somer". Nu kanpayn vedir ki travayer gayn lokazyon deside ki pu plante, ki pu prodir, komye pu plante, komye pu prodir. E nu bi se pu ariv sa staz la atraver aksyon politik.

Ala enn apersi manyer pandan 5-an LALIT finn fer travay politik amezir sak kriz diferan deferle:

(i) **Kriz striktirel (sistemik) Moris**, kan ferm plas travay par dizenn de milye dan lindistri sikriyer ek zonn Frans. Aksyon LALIT: reynion kartye lor la, miting, kree enn fim DVD 30-minit (li donn pozisyon patron, guvernman, akademik, sindika, travayer) lerla organiz seans fim enpe partu swivi par deba lor fim; nu ti tir enn Program 80-paz lor sa size la pu explik ki exakteman nu ule dir par enn "leekonomi alternativ", nu finn distribiye trak lor lagar e lor sayt travay, nu finn dan kanpayn elektoral 2005, nu ti met kandida, Rada Kistnasamy, dan parsyel 2009, nu finn fer 2 kanpayn lafis onivo nasyonal lor size, e nu finn fer enn aksyon divan biro Minis Finans avan so bidze 2008, e nu ti prezant enn dosye lor nu *Program for an Alternative Economy*. 3-4 manb diferan finn lor radyo pu enn 12-13 program (pa MBC, normal!), nu finn ekrir lartik bibliye dan lapres e pu nu prop websayt, nu finn fer forum dan landrwa. Bann landrwa kot nu

finn fer reynion ubyen forum ubyen seans fim: La Brasserie, Surinam, Rose-Hill, St. Pierre, Richelieu, Riviere Noire, Port Louis, Cite Atlee, Grande Riviere Nord Ouest, Grande Riviere Sud Est, Malherbes, Camp Cavale, Forest-Side, Cassis, Rose-Belle, Suyak, Mon Dezer Mon Trezor, Bambous. Dan klib, vilej horl, lakaz dimunn, anba pye. Nu finn fer miting depi Bambous ziska Cite Attlee, depi Stanley, Rose-Hill ziska St. Hubert, depi Port Louis ziska Dagotiere.

(ii) **Kriz Petrol:** Amizir lasurs petrol kumans fini, e avek sirsofaz serten lekonomi kuma Lasinn ek Lend, pri petrol ti monte an fles, e pu re-monte dan lavenir. Program LALIT pu enn lekonomi alternativ ena enn gran seksyon zis lor nesese lenerzi renuvlab. Sa vedir, kan ti ena kriz petrol, dan nu bann reynion, nu ti rant dan kestyon kriz sistemik ek nesese enn lekonomi alternativ *atraver kestyon daktyalite ki ti kriz petrol*, ki tu dimunn ti pe koze pandan enn moman.

(iii) **Kriz Alimanter:** Pareyman, nu ti mobilize kont kriz alimanter, e atraver sa introdri size “lekonomi alternativ”. Nu finn konvenk enn organizasyon fam, *Muvman Liberasyon Fam*, pu met lanfaz lor sa size la, e MLF finn organiz enn seri kozri ar lasosyasyon fam dan buku landrwa dan Moris. Bi sete pu “pans gran” lor kestyon seki-rite alimanter. Sa finn deswit amenn nu lor kestyon reform agrer. LALIT ti apel e donn kudme met dibut enn fron komen apel *Fron Komen Sekirite Alimanter*. Ti ena 10 lorganizasyon manb (sindika, konsomater, fam, planter) plis 2-3 exper agronom/nitrisyonist. LALIT ti ena enn sesyon spesyal lor lekonomi alternativ ek enn grup sinpatizan depi Rodrig. Ansam nu finn prodri enn dokiman fantastik *Sart lor Sekirite Alimanter*, enn veritab program tranzisyonel lor manze,

ki kumans kot konsyans dimunn ete zordi, e al direk lor kestyon later. Sart la enn zuti pu lalit dan lavenir.

(iv) **Kriz Finansye:** Kan kriz finansye mondyal finn gran tit partu, dimunn ti interese (pu enn rar fwa) dan sa sistem finansye mondyal, setadir kimanyer kapitalism finans limem. Alor, kan nu ti pe fer nu kanpayn, nu finn met lanfaz lor sa laspe nu program. Nu finn liye kriz mondyal ar nu program. Nu finn servi lexanp raltisman dan IRS *Integrated Resorts Scheme*, bes dan turis, atak kont of-shor. (Drolman Moris li “pli gran investiser dan Lend.” Manti. Li zis aköz investisman depi Leta Zini travers of-shor Moris pu li pa pey tax Lend, aköz Lend ek Moris ena enn lakor “Non-Dub Tax”. Anfet ena kapital Lend ki asterla sorti Lend, travers of-shor Moris, re-rant dan Lend. Tusala pu evit pey tax ki zot ti oredi peye. LALIT ti osi fer 3-4 sesyon ledikasyon politik zis lor la, sirtu lor bann laspe enpe pli teknik, aköz dimunn ti interese konpran li, aköz kriz.

(v) **Kriz Ekonomik Mondyal** – Pandan raltisman dan marse mondyal aköz resesyon, sa ti vinn nu pwen-dantre pu nu sesyon kanpayn pu enn lekonomi alternativ. Tusala pu dir ki LALIT ti servi nu kanpayn dan enn fason flexib e nu finn res azur, amezir sak kriz diferan deferle, me anmemtan nu pa finn perdi devi ki nu ena enn kanpayn pu enn lekonomi alternativ.

(vi) **Kriz ekoloji:** Nu kanpayn pu enn lekonomi alternativ ti telman flexib ki pandan bild-ep ver Copenhagen, e avan sa kan ti pe zve fim kuma fim Al Gore so *Inconvenient Truth* ek Yann Arthus-Bertrand *Home*, nu ti rant dan size lekonomi alternativ atraver sa “laport” la.

Pandan sa 5 an, kumsa ki nu ti artikil nu kanpayn avek sak

diferan kriz, ki separe me ki osi liye intiman avek kriz zeneral sistem kapitalist. Sa finn pwen for nu travay politik pandan 5 an.

Anplis travay dan muvman fam atraver MLF, LALIT ti osi ena enn sesyon dedye a lekonomi dan Lil Rodrig, ek lefe kriz laba, e ki kalite demand nesese pu enn lekonomi alternativ pu Rodrig. Nu ti ena enn sesyon spesyal lor sekirite alimanter avek zenn depi Rodrig, e li ti interesan parski Rodrig prodri buku manze deza e tradisyonelman, e pena kann ek disik ditu, alor so lekonomi byen diferan.

3-4 fwa sindika finn invit nu pu koz lor lekonomi alternativ, pli suvan zot finn invit Ram Seegobin. Me, bann sindika, aköz zot degre birokratizasyon ek konformism, pa finn vreman ni konpran lirezans, ni rekonet profonder sa kanpayn LALIT la, e sa li vre ziska ler.

Nu finn fer plizir dokiman liye ek sa kanpayn la:”12 Mezir pu Lepep”, “Prejudice and Sugar” (2006), “Rupee Depreciation: Who is responsible? What should be done?” (2006). Nu komanter anyel lor bidze ti tultan liye bidze avek kriz e avek nu kanpayn pu enn lekonomi alternativ.

Plizir lokazyon LALIT finn konfront lorganizasyon patron dan bann polemik dan lapres ekrit ek lor radyo layv lor kestyon lekonomi.

Rajni Lallah ek Cindy Clelie finn amenn lide LALIT lor “lalit politik pu enn lekonomi alternativ” dan enn Konferans lor “Lekonomi Alternativ” Sid Afrik. Lezot reprezantan laba, inklir manb SACP ti konsevwar selman kestyon met dibut koperativ, e pa ti mazine ki li kapav enn lalit politik konsyan pu amenn sa kalite lekonomi la, ni ki li enn lalit politik pu sanz mod prodiksyon an zeneral. Efektivman sa kalite lalit-la pa posib a nerport ki moman dan listwar, ubyen nerport ki plas. Me, kot ena enn kriz

sistemik, kuma ena dan Moris zordi, li pa difisil ditu. Travayer konpran. Me, etan done ena tuzur enn “downturn”, zot pa nesereman pare pu azir. Pa ziska ler.

Pandan sa 5 an ki finn pase LALIT finn osi reysi expoz lyen ant kriz sistemik ek kriz sosyal ase grav dan Moris. Anplas nu zwenn ar bann moralis pu deplor seki sosyete finn devini, nu finn expoz lyen ant kriz sistemik ek lavi sosyal an zeneral. Klwazon ant diferan “konpartiman” nu lavi finn kolaps. Lisansiman sanz tu dan lavi. Ti lantrepriz ki bankrut fer parey. Lefet ki pankor ena enn vizyon politik ankomen divan nu pu enn alternativ sosyalist ki pu kapav konverze ar aspirasyon lamas dimunn vedir ki dezord ekonomik amenn dezord ek sufrans sosyal: swisid, gembling, landetman familjal, konfli dan lafami, krim atos dan lafami, bann skandal ek komplikasyon dan lavi sexyel dimunn, emigrasyon bonavini, infantisid, tu sa simptom al zwenn ansam pu kree enn kriz sosyal byen profon. Li montre kimanyer leral lekonomi kapitalist pe amenn enn purisman dan moralite prone par klas dirizan, dan enn lepok kan moralite ki klas travayer pu prodir kan li vinn for, pankor pran nesans. Dimunn pe tuzur rod solisyon individyel pu enn kriz sosyal. Zot pe rod solisyon de plizanpli dezespere. E li pu kumsa tanki zot pa realize ki solisyon la li kolektif. Li kiksoz ki nu bizin kree ansam. Konsyaman. Ideolog burzwa patante ek Leta burzwa pena lot solisyon pu tu problem apar: plis represyon.

LYEN ANT DIFERAN KRIZ

Pu konklir sa premye pwen dan nu Bilan, LALIT finn reysi, ziska enn serten mezir, prodir enn kad intelektuel pu liye tu sa bann kriz, amezir ki travayer ena pu konfront sa bann kriz la, bizin konfront bankrut enn sistem kapitalis, ek

ena pu realize ki li dan nu lame: nu pu ena pu batir lavenir sosyalist ansam.

-Pandan sa travay la, nu finn devlop enpe demand tranzisyonel interesan, e nu finn pofinn nu konpreansyon lor ki ete enn demand tranzisyonel. Pu devlop sa bann demand la, nu finn pas buku ertan analiz kot konsyans dimunn ete zordi, e pu sa, nu bizin ankre dan lamas dimunn. Nu finn bizin buku refleksyon kreatif, dan brans e dan nu “reynion program”. Nu 2 kanpayn lafis permet nu explik sa byen.

Premye lafis, nu ti devlop 4 demand: “Bizin servi larzan Lerop pu Kree Travay, pa Detrir Travay!” Tu travayer, mem seki mwen informe, konpran sa, dakor ek sa, e sezi so linportans. E, li enn demand imedyat, me osi li poz kestyon kisannla pran desizyon lor kot pu investi. Li enn demand ki anmemtan met travayer osant. Lerla ti ena “Treyning plis alokasyon somaz!” enn lot demand ki tu dimunn dakor, me ki met “drwa travay” lor azanda zordi, plis “drwa enn lapey rezonab”. Trwazyem slogan ti “Deviz bizin return Labank Santral, pu diminye depresyasyon rupi!” Sa demand inklir konsep “kontrol pri”, parski asak fwa travayer ekziz kontrol lor pri, ideolog burzwa reponn ki “rupi pe bese” e “li andeor nu kontrol.” Slogan fer li kler ki parfwa depresyasyon li provoke par kapitalis ek guvernman. Katriyem slogan: “Pu sak laburer VRS, Later agrikol lor bay!” Sa poz kestyon reform agrer. Finn ena rezilta mobilizasyon deryer sa bann demand la: ena treyning Guvernman organize pu tu lisansye, ena enn serten alokasyon kan u lisansye, Guverner Labank Moris responsab pu depresyasyon rupi finn met deor, nuvo-la (M. Bheennick) li kont depresyasyon provoke. Guvernman finn ekziz ki

tablisman donn li 2,000 arpan later otur larzan Lerop.

-*Sart lor Sekirite Alimanter* li enn zuti inportan ki nu pu kapav servi dan lalit dan lavenir.

-Nu kanpayn finn klerman afekte polisi Guvernman ek patron.

-E nu slogan lor nu 2yem lafis, pandan kriz alimanter:

“Bizin plant manze Lor later tablisman!”

Finn met lor azanda ki bizin plante, e kisannla ki bizin pran desizyon.

(Malerezman sa kanpayn la ti telman enn sikse, ki Minis Turism finn pran gunda pu desir tu lafis, e lafis tu dimunn, met gro gro lakrwa nwar lor la, e kolaz lafis finn interdi net.)

DEMAND DAN KAD POLITIK PU ENN LEKONOMI ALTERNATIV

Fas a kriz ekonomik sistemik dan Moris ki afekte sirtu lindistri sikriyer ek Zonn Frans, kriz lenerzi, kriz alimenter, kriz finansyer, kriz ekolozik ek kriz ekonomik mondyal;

* *Pur kreasyon anplwa lor enn gran lesel*

* *Pur sekirite alimenter*

* *Pur reform agrer*

* *Pur ki protez later agrikol ek gayn kontrol demokratik lor later*

* *Pur enn politik baze lor diminye konsomasyon lenerzi ek devlopman lenerzi vremen renuvlab*

- ◆ Bizin plant manze lor later tablisman.
- ◆ Bizin obliz tablisman devlop sekter agro-alimenter.
- ◆ Bizin reget propriyete later ek kontrol lor later.
- ◆ Bizin ankuraz planter organiz zot dan koperativ, pu prodiksyon agrikol lor baz organik.
- ◆ Bizin ena kontrol demokratik lor itilizasyon later agrikol dan kad reform agrer.
- ◆ Guvernman bizin ***aret donn permi ki amenn destriksyon later agrikol***, sirtu bon later kuma ena Ebene, pu kapitalist servi pu batiman ubyen teren golf.
- ◆ Bizin devlop sekter lapes indistriyel e anmemtan kontrol larises marinn, anpes piyaz, e asir renuvelman stok pwason.
- ◆ Guvernman bizin investi (e ankuraz investisman) dan ***lenerzi reelman renuvlab***, setadir soler, lamare, vag, diferansyel tanperatir dan lamer, ek eolyenn. Pu sa, bizin met dibut enn ***Renewable Energy Development Authority*** pa zis fye lor tablisman so lenerzi byen ser depi kann (bagas ek etanol). Bizin rod alternativ pu ki CEB ek tablisman pa kontiyne servi sarbonnter ek bagas ki poliyan.
- ◆ Guvernman bizin ***repran kontrol lor deviz*** depi sekter prive pu anpes depresyasyon rupi provoke.
- ◆ Bizin kontrol piblik lor bann labank ek lasirans.

Program lor Lanatir, Lanvironnman, Ekoloji, Sanzman Klima

Depi ki LALIT finn tir so *Program lor Lekoloji ek Lanvironnman* an Oktob 2003, finn ena enn gran lavans anterm lide ki direktman afekte manyer ki dan LALIT nu get size la asterla. Travay John Bellamy Foster lor *Ekoloji Marx* finn re-rann nu enn baz pli materyalist ek pli politik pu get keston lanvironnman. Alor, nu anplen enn gran travay kot nu pe integre sa nuvo fason get relasyon lanatir ek imen.

Dan LALIT, nu deza truv nu dan enn pozisyon kot nu kritik plizir lezot kuran ekolojist, parfwa parski zot mank bann eleman kle, parfwa aköz zot kareman amenn dimunn ver bann pyez.

Nu kritik sa kuran ki form parti dan lager intra-kapitalist. Dan Moris, nu finn truv bann ekolojist finanse par tablisman Medine ek Grup Beachcomber ki pe opoz proze insinerater Gamma-Covenanta parski li zenn zot prop proze, kuma zot *Integrated Resorts Scheme*. E nu finn truv enn kolaborater ar proze Guvernman *Maurice Ile Durable* (MID), M. Jean Pierre Hardy, dir lor keston “[K]isanla ki finans zot’ mo dir ‘And, so what!’” (*L’Express*, 2 Zen 2009). Sa kalite mank integrite, li byen trakasan parmi serten ekolojist.

Nu anmemtan kritik sa kuran ki telman “*single issue*” lor keston lanvironnman, ki li kapav tom dan pyez kapitalist ubyen mem dan pyez Leta Britanik. Nu finn truv buku lorganizasyon ekolojist ek anvironnmental Angle kareman siyn enn petisyon anfafer sanse fer enn “Park Maren” lor Chagos, kan li enn ti-trik bonmarse pu anpes Moris gayn suverennte ek anpes Chagosyen zwir drwa de retur, mem si zot gayn zot ka Lakur Drwa Imen Lerop. Sa bann

lorganizasyon la finn gayn kritik zot prop “*Ethics Committee*” ki truve ki u pa kapav dekret later ek lamer lezot dimunn enn “*Marine Protected Area*”, parey kuma u pa kapav mars lor latet Chagosyen, bann vre “gardyen”, setadir sosyete imen ki ansarz sa but planet la. Pli grav, se zot paret finn bliye ena enn gran baz militer nikleer laba omilye sa Park Maren ki zot ena lintansyon mete, e li pe polye lagon sanses.

Nu osi kritik tandans pu get problem lanvironnman, ek mem sanzman klima, kuma enn problem ki kapav regle onivo “mikroaksyon”, setadir, sakenn vwayaz mwens, sakenn manz legim depi pre, sakenn gard so konpost. Klerman li bon si sakenn azir dan enn fason responsab, me sa pa pu sifi pu tir nu dan petren ki sistem kapitalist finn met nu.

E nu kritik anver muvman ekolozis ki zis baze lor “bann valer” e pa prezant enn analiz de klas ki diferansye ant klas dimunn ki pe detrir planet, e ki ena enn sel lintere setadir profi, ek klas dimunn ki pena puvwar anpes sa arive, setadir *ziska ler*, pena puvwar. Dan LALIT, nu bi se pu batir sa puvwar dan lame lamas dimunn deposede, pu chalennj sa piyaz ek larwinn ki klas kapitalist ek bann inperyalist pe fer. E li finn vinn irzan: Zordi anfet nu kapav pe fer fas enn sofman planet telman grav ki nu pe ariv enn pwen non-retur, kot tu sosyete riske kolaps, e kot buku spiyshizmem riske disparet.

Etan done ki imen form parti lanatir, e lanatir permet nu res vivan lor later, li normal ki nu ule ki enn zur sosyete imen ek lanatir re-rant dan enn relasyon an armoni, li normal ki imen ule rebran so plas dan lansanb lanatir.

Li normal ki nu revandik ki lamer, later, dilo, ler revinn kiksoz ki nu zwir an-komen. Kumsa nu pu kapav, nu tu, pran swen lanatir kuma bizin, dan enn fason demokratik.

Seki ekrivin John Bellamy Foster finn ramenn dan politik, se 2 kasir ki finn arive dan lefase konsernan imen ek lanatir.

Premye, imen finn separe depi enn parti so prop natir imen. Pandan premye 100,000 an nu lexperyans antan ki imen lor planet, nu finn viv avek inpleman elemanter, anarmoni avek lanatir ki ti existe depi 4 milyar lane deza, mem si tultan li ti pe sanze, e pe tuzur sanze. Me enn lepok inn arive, dizon 5,000 an desela, kot buku plas lor planet finn gayn lagrikiltir, ki finn asontur prodir sosyete deklas. E dan dernye 250 an, gran mazorite dimunn lor planet, tu dimunn dan klas travayer mondyal (dan so sans byen larz pu inklir tu kad, tu somer, tu anlwayne) finn truv nu alyene depi nu kuraz travay. Nu prop kuraz travay finn vinn enn marsandiz ki nu vande. Etan done nu kuraz li form parti nu prop lekor ek nam, nu pe vann enn tyer nu lazurne, preske tulezur, ar enn lot klas dimunn. Depi ki sa finn arive, e kan sa finn byen vit inplik travay ar buku masinnri ek imans masinn parmi, nu lyen ek lanatir finn fraktire. Enn ti poyne kapitalist pe servi nu kuraz travay pu piy planet, e ant-ot tir so stok karbonn depi anba later, bril li e fer li polye latmosfer. Enn diktatir par enn ti-poyne dimunn ki viz uvertman pu “maximiz zot profi” kuma zot bi pe reyne e pe polye. E sa ziska enn pwen ki li pe amenn lefe-de-ser e provok prosesis sofman planet. Nu pe fer referans sirtu a dependans sistem kapitalist

modern lor fosil-fyuel pu lenerzi ek lor veykil prive pu transportasyon.

Alor, sa kasir ant imen ek nu kuraz travay li premye fraktir. Sa vedir premye zafer ki bizin repare, se ranvers sosyete deklas. Kumsa, nu kapav atann desizyon ki pu respekto travayer ek osi lanatir. E nu fini kone se klas dimunn ki travay ki ena lintere re-inifye numem ar nu prop kuraz travay. Dezyem kasir, li ant imen ek seki imen “metabolize”, seki apel enn “fraktir metabolik”. Setadir, pandan laplipar listwar sosyete imen, nu finn metaboliz zafer pre ar nu: nu manz nu manze anplas dan enn landrwa kot nu ete, nu al deor dan enn twalet plizumwen dan mem landrwa, ek sa langre la re-rant dan later. Imen ti swa dan ti-grup, swa ti-vilaz enpe partu. Kot ena lagrikiltir, peyzan plante anplas, remet konpos dan later anplas. Zanimu ki dimunn garde,

zot rant dan mem ritm. Me, de imans sanzman finn arive dan dernye 250 an, lor enn lesel imans. Dabor, lavil ek lakanpayn finn kas an-de. Lavil pe konsom zafer depi lakanpayn, enn prosesis ki epwiz later dan lakanpayn ek prodir salte ek siwerek dan lavil. Sa prosesis li enn menas alalong pu lanatir nu planet, si nu pa adres li. Answit, ena prodiksyon lor enn telman gran lesel par sistem kapitalist ki li implik piyaz tu matyer brit, ek li implik bril tu fosel fyuel ki ena anba later. Sa osi, li enn fraktir metabolik, dan lesans ki imen (atraver gran gran masinn) pe transform, ziska par metod nikleer, matyer brit dan enn fason ki pa kapav remedye apre, ek pe fini tu rezurs esansyel pu lavi, kuma topsoyl, surs dilo, ek mem varyete biolojik. Sa nuvo analiz la finn ed nu buku pu pofinn nu analiz lor lanatir, lanvironnman ek ekolozi.

Maurice Ile Durable

Seki sa dir nu, se ki program ki guvernman finn met dibut atraver *Maurice Ile Durable* li tro tiginn tro tar. Li, parey kuma buku ONG, li pena enn moter sosyal dinamik. Li enn program ki sumet divan klas kapitalist, klas ki responsab bann kasir dan lanatir, ki permet sa polisyon osi grav. Li enn program ki prizonye sa bann kasir istorik, ki li ti devet nu bi pu repare.

Program LALIT, par kont, li ena enn klas ki so moter natirel: klas travayer. Klas travayer li pli gran klas, klas ki prodiktif, e klas ki ena lespri ek posibilite organize pu ranvers sistem kapitalist anmemtan prepar enn lekonomi sosyalist ki repar sa 2 kasir istorik la: alyenasyon imen depi nu prop kuraz travay, ek ‘fraktir metabolik’ kot pe fer piyaz san get balans ekolojik alonterm.

Fas-a globalizasyon, fas-a peniri alimanter
Fron Komen Sekirite Alimanter
SART LOR SEKIRITE ALIMANTER

Etan done ki:

- Kriz alimanter mondyal li enn kriz karakterize par peniri e ogmantasyon pri manze;
- Prodwi alimanter pa ti bizin alamersi profi kapitalist;
- Spekilasyon ek kontrol par kartel lor prodiksyon ek komers manze pu vinn anpir sa kriz alimanter-la;
- Ena enn danze reyel ki serten prodikter ek komersan fer hording, e ki marse nwar agrav sityasyon;
- Enn gran proporsyon prodiksyon alimanter mondyal pe deturne ver prodiksyon biokarbiran akoz profi;
- Ena danze ki atraver propagasyon OGM, prodiksyon alimanter vinn plis su kontrol konpayni prive miltinasyonal kuma Monsanto ek Novartis;
- Plizir pei prodikter diri ek dible pe aret ubyen diminye zot exportasyon pu ki zot anpes peniri ek ogmantasyon pri lor zot prop marse nasyonal;
- Bann exper pe predir ki sa peniri la pu dire lontan, e li pu anpire;
- Kote zeografik, Moris elwayne depi so aprovizyonman manze debaz ek so surs dile ek lezot prodwi alimanter; e sa dan enn lepok kan ena ogmantasyon san-ses pri transportasyon akoz ogmantasyon pri petrol, e sa depans adisyonel la, li reperkite lor pri manze;
- Sekirite alimanter enn faktor esansyel pu sirvi enn lepep;

E etan done ki,

- Li premye fwa, dan listwar nu pei, ki nu truv nu dan enn moman kot ena lokazyon pu lepep met an-kestyon propriete ek itilizasyon later dan Repiblik Moris,

E, etan done ki:

- Preske tu bon later Lil Moris su plantasyon *kann*;
- Tu fasilite Guvernmental ziska ler finn benefisyé sirtu planter ki plant *kann* (institisyon antye kuma MSIRI, plis fezans, semans, lasirans);
- Parey kuma agrikiltir non-disik Lil Moris, lagrikiltir Lil Rodrig an antye finn delese anterm sutyen depi Leta, relativ a sutyen ki planter kann finn gayne e pe kontiyn gayne; setadir ena labsans fasilite pu planter ki plant prodwi alimanter, ki li dan Moris ubyen Rodrig;
- Labsans dilo irigasyon dan Lil Rodrig, ek serten landrwa Lil Moris;
- Pri disik pu tonbe, e pu instab e inprevizib akoz pu nepli ena ni marse garanti ni pri garanti;
- Tablisman proprieter enn gran pursantaz pli bon later agrikol, e buku later agrikol pe konverti an batiman ubyen an IRS ek so teren golf;
- Politik agrikol Guvernman siksesiv finn amenn destriksyon masif lanplwa, dan enn lepok kan somaz deza pe ariv pre 10% (si kalkil li byen);
- “Mezir akonpaynman” depi Linyon Eropyen, li sipoze enn konpansasyon pu devlop lekonomi an zeneral, me li pe servi, ziska ler (dapre Multi-Annual Adaptation Strategy), preske an antye pu devlopman sekter kann; setadir sa larzan Lerop pu konpans rediksyon pri disik, li pe al zis dan perpetye plantasyon kann, o-detriman kreasyon anplwa ek o-detriman sekirite alimanter;

E etan done ki,

- Lagon Moris ek Rodrig nepli dirab pu lapas pu bezwen alimanter pei, setadir lagon pe apovri deplizanpli;
- Repiblik Moris enn gran pei, anpartikilye akoz li kontenir pre 2 milyon kilomet kare lamer;

E etan done ki,

- Lamas dimunn pena akse a later pu plante ubyen fer lelvaz;
- Deza ena, parmi lamas dimunn dan Repiblik Moris an zeneral e anpartikilye dan Rodrig, konesans osi byen ki volonte, pu plante e pu fer lelvaz e pu al lapas,
- Etan done ki nu tuzur dan enn sosyete patriarkal, kot fam responsab byen suvan pu alimantasyon, sanki li ena mwayen pran sa responsabilite-la,

Nu demand:

- 1 Ki Guvernman bizin re-get itilizasyon, propriete ek kontrol later agrikol, an zeneral dan pei, dan loptik sekirite alimanter;
- 2 Ki Guvernman bizin reget propriete e kontrol sa 4 klester- la (Medine, FUEL, Bel Vue ek SUDS), avek enn bi, ant ot, pu ankuraz diversifikasyon ek sekirite alimanter;
- 3 Pu kumanse, Guvernman bizin introdri lalwa pu ki tu antreliyn pu ena prodwi alimanter plante pandan 4 mwa sak lane lor tu sa 100,000 arpan later tablisman su kann, ek sa 90,000 arpan ti-planter su kann; seki pa ule plant so karo limem, li lwe li a kikenn ki ule plante; sa pu konsern plantasyon sirtu pu prodwi kuma pomdeter, pomdamur, zariko, zonyon, batat, arwi-vyolet, dible, may, etc; kumsa, sa pu interfere mwens avek plantasyon kann, dan enn premye tan;
- 4 Ki Guvernman bizin obliz Tablisman donn tu laburer ek artizan lisansye enn arpan later bay pu zot plant prodwi alimanter, regrupe an koperativ;
- 5 Ki Guvernman bizin asire ki tu dimunn ki anvi plante, lavil kuma vilaz, sirtu dimunn ki res dan flat NHDC, dan sere, dan depandans ubyen dan site, gayn akse a bann zarden kominoter ("*allotment*") pu plante; ki Guvernman bizin organiz fasilite pu dimunn kapav lans plantasyon dan "*ser*" (*greenhouse*), ubyen plant idroponik;
- 6 Ki Guvernman bizin introdri mezir insitativ, ek kot nesese sibsidi, pu planter ki prodwir prodwi alimanter ek pu elver, kuma:
  - Asir semans, kote intran
  - Asir dilo irigasyon a enn pri abordab, e konstriksyon ladig, Rodrig sirtu
  - Asir fezans
  - Asir lasirans, kuma enn Welfare Fund
  - Asir marse ek pri garanti atraver enn bon Marketing Board ki stabiliz pri pu prodwi later, dile, dizef, pwason, lavyann, ek atraver enn bon Meat Authority; asir fasilite stokaz pu planter, elver ek peser;
  - Met dibut agro-indistri, setadir asir kapasite pu prezerv ek transform prodwi alimanter (met dan bwat, fer delwil kwi manze, etc.)
  - Re-lans stasyon Palmar ki prodir zenn zaimo, re-lans prodiksyon manze zaimo, e re-lans prodiksyon ti-pye pu plante
  - Fer marketing pu prodwi agrikol lokal, e dan Moris e deor.
- 7 Ki Guvernman bizin asire ki konesans tradisyonel kapav transmet a nuvo zenerasyon, e ki konesans syantifik zwenn ansam a sa konesans tradisyonel la, ki li Lil Moris, Lil Rodrig, Lil Agalega, e dan Chagos osi, pu ki lagrikiltir, lervaz ek lapes devlope byen.
- 8 Guvernman bizin anpes intermedyer (bayan, arkanter, marsan dile) akapar tu "plis-valer"; setadir prodikter bizin ena akse a kredi ek marketing koperativ;
- 9 Guvernman bizin donn larzan pu konstrir bato ki kapav al lor Ban, pu ki peser Moris kapav ariv kot Ban, ek amenn pwason.
- 10 Bizin kontrol larises marinn, anpes piyaz, e asir renouvelman stok pwason.
- 11 Ki pri prodwi alimanter bizin garanti pu prodikter ek anmemtan fixe pu dimunn ki aste li pu manze; kot nesese, Guvernman bizin met sibsidi ubyen kree "stabilizing fund".
- 12 Guvernman bizin lev lavwa dan bann instans internasyonal kont blokaz WTO ki rod anpes Guvernman protez lagrikiltir dan pei Tyer Mond; sirtu kan Lerop ek Lamerik sibvansyonn zot lagrikiltir;
- 13 Guvernman bizin asir enn Repiblik Moris "OGM-FREE"; enn bon sayd-efek sa se li pu atir turis "bio" ver destinasyon Moris.
- 14 Ki Guvernman bizin asir sekirite alimanter par tu sa mezir lao pu ki pei-la plizumwen oto-sifizan an 5 kategori prodwi alimanter diferan:
  - Manze debaz**: enn seri aliman varye: diri, may, manyok, pomdeter, dible, arwi, larorut, patat, friyapen. (Ena peniri.)
  - Dile**. (Ena peniri.)
  - Dizef, pul, lavyann. (Moris inport laplipar so lavyann.)
  - Pwason**. (Moris kapav fasilman otosifizan – me bizin guvernman organiz investisman.)
  - Legim, fri, pomdamur, zepis. (Moris enan enn degre otosifizans; kapav devlop prezervasyon.)

Manb Fondater Fron ki pe lans sa SART-la: *Mouvement pour l'Autosuffisance Alimentaire, Muvman Liberasyon Fam, General Trade Union Federation, Kishore Mundil (Associate Professor, University of Mauritius, Agric. Management), Fron Travayer Sekter Prive, Mauritius Planters' Association, Amis de Rodrigues, Federation of PreSchool Playgroups, Ledikasyon pu Travayer, Institute for Consumers Protection, LALIT.*

Progre LALIT lor Internasyonalism

Apré enn desizyon dan enn Seminar Intern 4-5 an desela, LALIT ti komans enn travay pu integre nu “internasyonalism” dan nu travay tulezur, pu ki li nepli enn lazut. (Avan sa, li ti tultan nu bi, dayer, me kriz ekonomik internasyonal finn met li lor azanda.) Nu ti aktivman rod kontak *politik*, pa kontak ONG. Nu finn devlop lyen pli pros ar *Democratic Socialist Party* dan Lostrali (li finn resaman disud dan *Socialist Alliance*), e plitar avek *Revolutionary Socialist Party* apre zot kasir. Nu finn devlop lyen avek Katriyem Internasyonal, e Leon Cremieux ti enn orater dan nu Kongre Internasyonal 2009. Dayer nu ena lesanz piblikasyon deza, e finn ena lyen atraver Claude Gabriel depi bann lane 1970, e apre ki bann leta Stalinyen ti kolaps. De nu manb ti prezan kuma invite dan 16yem Kongre La 4 an 2010.

Dan sa mem fule, nu finn integre nu travay pu ferm baz Diego Garcia, avek travay pli zeneral internasyonalist pu ferm tu baz militer dan lemond. Nu ti enn parmi 4-5 lorganizasyon ki finn pran responsabilite met dibut NO BASES, e pu travay pu ankuraz muvman anti-lager mondyal pu met fermtir baz militer lao lor zot azanda. Nu ti donn kudme lans rezo elektronik, lerla nu ti al premye lasanble No Bases otur World Social Forum Mumbai an 2004. Kat nu manb ti prezan, e nu ti pe lans ek gayn sutyen pu enn Flotilla Lape pu al Diego Garcia, swit a zizman ki Chagosyen ena drwa de retur. Nu ti prepar premye Kongre No Bases ansam ek *Focus on the Global South* dan lekel Walden Bello ete, American Friends Peace Service, TNI La

Hay, e fron komen kont baz dan Ekwador, pei kot Kongre ti ena lye. Apré enn lamars kont baz Ameriken dan Manta, baz la finn ferme sibsekaman. Avan LALIT avoy so reprezantan laba, nu ti met dibut enn fron komen dan Moris, bann lorganizasyon kont baz ek kont lager. Enn lot manb LALIT ki ti al *Asia Pacific Solidarity Conference*, kan li ti laba, dan enn miting piblik ti konvenk enn lider *Bring the Troops Home*, enn lorganizasyon veteran lager Ameriken, lor nesosite pa zis amenn solda lakaz depi fron, me osi amenn solda lakaz depi baz militer deor. Sa lorganizasyon finn inklir sa kuma enn so bann bi, apre. Enn lot manb LALIT ti al partisip ek pran laparol dan manifestasyon kont baz dan Okinawa ek Tokyo. 2 nu manb finn al Palestinn antu 3 fwa, pu exprim solidarite e pu liye nu lalit kont lokipasyon isi avek zot lalit kont lokipasyon laba. Resaman enn manb finn al Gaza Freedom March, e finn anfet dan buku manifestasyon dan Lezip. Enn lot manb ti partisip dan enn reynion dan Ahmedabad dan Lend organize par *War Resisters International*, kot No Bases ti prezan, e kot nu ti amenn nu laliyn pu met lanfaz lor ferm baz, kuma enn lobzektif stratezik pu muvman anti-lager.

Anmemtan, nu finn resevwar plizir viziter depi deor, ki finn pran laparol dan evennman organize par nu:

- Neville Alexander, depi WOSA, Sid Afrik (li ti koze lor “Sosyalism dan lepok kriz”)

- Nadja Rakowitz depi Lalmayn (li ti rakont lor Lekol Marxist “Frankfurt School”)

- Oupa Lehulere depi Sid Afrik (ti koz lor linportans enn parti politik dan enn lepok kriz)

- Sam Wainwright depi DSP Ostrali ti koz lor listwar klas travayer Ostrali.

- Mike Cole, pedagog Marxist depi UK, ti koz lor travay politik ki profeser kapav fer tuzur, anatan dan larevolisyon.

- Ellora Devononcourt, etidyan Harvard ti vinn travay ar LALIT lor zafer Diego Garcia ek muvman fam.

- Grace Goldfarb ek Asher Woodward, tulde etidyan Ameriken, ti ed nu fer enn fim lor lekonomi alternativ, apre kolaps disik kuma gran anplwayer, surs tax, ek surs deviz pu pei.

Lezot lyen internasyonal, ki ti tise ansam ek nu travay tulezur:

- Ally Hosenbokus ti al lor nom LALIT kot Kongre MARON Lareynion, 2006.

- Rajni Lallah finn partisip dan Seminar lor Rosa Luxembourg Cape Town organize par Radical Left Network.

- Lindsey Collen ti pran laparol dan Seminar kont Lager Johannesburg; sirtu lor kestyon baz Diego Garcia, e manyer li ilegal dapre Trete Pelindaba pu enn Lafrik San Zarm Nikleer.

- De manb LALIT, Cindy Clelie ek Lindsey Collen ti prezan dan Premye Kongre RSP, e, mem li ti ser pu nu ale, nu ti deside pu donn sa sutyen, e pu aprann depi sa lepxeryans osi ris. Apré, ti ena enn Riport Bak kom dabitid, kot tu manb finn partaz sa aprantisaz la.

- Rajni Lallah an 2008 ti partisip dan Konferans lor Materialis Istorik dan Lond, sirtu pu aprann lor kriz ekonomik depi teoritisyen Marxist.

-Rajni Lallah ti ena enn reynion formel avek Alex Callinicos, SWP, UK 2008.

-Ragini Kistnasamy, ti implike dan aksyon otur Check-Point dan West Bank 2007, pandan so 2yem vizit, e lerala dan Gaza Freedom March, 2009-2010, kot li ti partisip dan 6 manifestasyon Cairo.

- Jewai Yves ti zwenn koleg dan NPAR, Lareynion, 2009

-Alain Ah-Vee, an Zanvye 2010 ti partisip dan Konferans Internasyonal organize par War Resisters International, Ahmedabad. Sa li enn lorganizasyon fonde an 1921 ki ti pe zwenn ansam ek No Bases ek osi muvman lape Gandhienn dan Lend, osi byen ki Institute for Total Revolution.

LALIT ti lans enn boykot prodwi Izraeli, e nu pe viz sirtu frwi Jaffa, e sa reviv boykot kont Outspan lepok Apartheid Sid Afrik.

LALIT ti osi organiz

- enn Sware Palestinn, 2005: Otur fim: A Caged Bird Sings, Port Louis

- enn Sware Palestinn, Rose-Hill, 2006: Otur fim “The Second Uprising”,

- enn Sware Palestinn, 2009: Film + kozri lor liv Norman Finkelstein lor Izrael ek Palestinn.

LALIT ek Cassam Uteem, ansyen Prezidan Republik ti organiz enn veye konzwentman. Li ti Minisipalite Port Louis, lepok bombardman Izrael lor Liban 2006. Sa travay konzwen finn permet enn fron ponktyel byen larz, san ki personn pa bizin fer okenn konsesyon.

LALIT ti partisip dan manifestasyon kont bombardman Gaza, Zanvye 2009. Nu travay suteni kont agresyon Izrael finn kontribiye pu fors Guvernman Moris sispenn relasyon diplomatik ar Izrael pandan bombardman, mem si selman tanporerman.

LALIT ti lans enn petisyon internasyonal ki finn gayn buku aderan pu fer ferm baz Diego Garcia, e pu re-inifikasyon pei Moris, e pu drwa Chagosyen retourne.

LALIT finn lans enn nuvo muv internasyonal (kot ena sinyater depi partu dan lemond) pu Minis Zafer Etranzer Morisyen fer apel a *UN Atomic Energy Agency* pu vinn fer inspeksyon lor Diego Garcia pu matyer nukleer, etan done ki asterla Trete Pelindaba finn finalman gayn fors delwa. Avan sa nu ti kumans, e nu pe kontinye gard, presyon lor Guvernman pu li inskrir Diego Garcia lor azanda Lasanble Zeneral Nasyon Zini pu li, a son tur, avoy kestyon Diego Garcia divan Lakur Internasyonal Lazistis (ICJ) La Hay.

Lartik manb LALIT dan piblikasyon ayer ek internasyonal:

* LINKS, Ostrali, lartik Ram Seegobin lor travay politik LALIT lor enn lekonomi alternatif pandan enn kanpayn elektoral.

* *Red Pepper*, UK 2008, lartik lor Diego Garcia par Lindsey Collen.

* Liv mansyel Bertrand Russell Foundation, *The Spokesman*, lartik par Lindsey Collen ek Ragini Kistnasamy, lor Diego Garcia, 2007

* Magazinn Elektronik *Pambazuka* dan Sid Afrik lor Alternativ Ekonomik 2006, par Alain Ah-Vee, Ram Seegobin ek Lindsey Collen lor “LALIT’s campaign for an economic alternative”.

* Lartik Lindsey Collen lor lesan Lagrev Ut 79 pu *Direct Action*, lagazet Ostrali, RSP, 2009

Buku viziter web zot depi lezot pei. Sa li enn nuvo kalite lyen internasyonal.

Pandan dernye enn an, nu finn kumans enn prosesis metikilye pu re-batir nu bann lyen bilateral internasyonal.

Travay LALIT lor Diego Garcia: Fermtir baz, re-inifikasyon pei, drwa de retur, reparasyon

Dan so sazes kolektif, *depi 34 an* LALIT finn swazir pu met Diego Garcia lor so azanda. E li finn res enn size gro-plan ziska zordi. Li enn lalit kot 3 laspe bizin tultan liye, artikile ansam, pu form enn sel: ferm baz, retrosesyon, ek reparasyon ansam avek drwa de retur pu tu dimunn ki ti bani. LALIT ti bizin diyl ar lefet ki leta Britanik, su menas Flotila Lape pu amenn Chagosyen kot zot lil, finn limem amenn Chagosyen vizite, e Lexekitif Britanik finn donn temwayaz kont LALIT pandan enn ertan dan Lakur Dapel Britanik *House of Lords*, akoz Flotila ti “enn menas a sekirite Britanik ek Ameriken”.

Dan LALIT, nu finn kontinye amenn sa lalit la mem kan Britanik pe fer so taktik “asimilasyon”, kot li permet Sagosyen rant Gran Bretayn ar paspor Britanik, e servi serten grup ladan pu kont-kare re-inifikasyon Moris.

LALIT, ansam ek Sagosyen ek lezot lafors progresist dan Moris, finn konstaman gard sa travay politik la azur. Dan bann dernye lane, nu finn pran enn seri linisyativ. Nu finn fer demand ki Guvernman Moris al Lasanble Zeneral Nasyon Zini pu enn Rezolisyon pu avoy enn ka Lakur Internasyonal La-Hay. Sa kalite ka la pu ena enn linportans imans kuma “lopinyon”. Zordi-mem, nu pe re-met sa demand la divan. Nu pe galvaniz sutyen dan Moris ek lezot pei. Pli resaman nu finn fer enn petisyon internasyonal, kot lorganizasyon Moris finn osi siyne, pu Guvernman Moris al get IAEA (Komite Nasyon Zini ki chek matyer nukleer ilegal) pu enn inspeksyon lor Diego Garcia. Sa finn vinn esansyel akoz Trete

Pelindaba finn gayn fors delwa lane dernyer.

*Nu finn osi ena enn reynion avek loter *The Island of Shame*, David Vine (2009).

*Nu ti enn parmi vreman sa 5 lorganizasyon onivo mondyal ki finn met dibut Konferans Internasyonal NO BASES dan Quito, Ecuador, ansam ek Walden Bello, bann reprezantan American Friends Peace Service, Ecuador *Fron kont Baz*, ek Wilbert Van Der Zeijden depi enn Institi Trans-Nasyonal dan Laoland.

*An 2005, LALIT ti lans enn gran petisyon internasyonal pu fermtir baz Diego Garcia.

*Manb LALIT finn donn John Pilger kudme fer so dokimanter TV, *Stealing a Nation*, ki zordi enn referans.

*Manb LALIT finn asiste Paedar King pu so dokimanter exelan pu TV Irlande, *The Chagos Islands are Closed*.

Nu pe amenn kanpayn kont Guvernman Britanik pu so konplo surnwa pu li gayn sutyen muvman lanvironnman mondyal pu enn “*Marine Protected Area*” (Park Maren) otur Chagos. Preske tu gran muvman lanvironnman finn tom dan pyez Britanik, siyne. Mem Greenpeace. U kapav get

www.lalitmauritius.org pu let uver LALIT a Greenpeace. Zot petisyon finn siyne par bann dizenn de milye dimunn, e Guvernman Britanik ti mem prolonz dat pu siyne depi 12 Fevriye ziska 5 Mars, 2010. E si ridikil ti tuye ... Ena enn baz militer nikleer omilye Sagos. Finalman zot finn exklir Diego depi *Marine Protected Area*. LALIT dir ferm sa baz la plito. E lerla kan vre gardyen lanatir, setadir dimunn ki li so pei, lerla va fer enn kalite swen lanvironnman ki nesese. Pa bann okipan ilegal kuma Gran Bretayn ek so koloni komik, *British Indian Ocean Territories*, sirtu kan Sagosyen pena drwa de retur, sirtu kan Guvernman Moris pa gayn drwa okip so teritwar. Samem LALIT ti fer manifes-tasyon 7 Avril 2010 pu kont-kare sa “Park Maren” kolonyal la.

Anfet, sa lalit kont lokipasyon militer USA e kont kolonizasyon kontinye Chagos par Grand Bretayn finn tultan osant LALIT so stratezi anti inperyalis.

Zordi dan lepok globalizasyon kapitalis, sa eleman *militarism* finn vinn krisyal pu sirvi sa pwisans inperyalis la. Baz militer etranze pe reprezant avanpos dan

zot masinnri deger. E zot masinnri deger liye ar zot laswaf matyer premyer dan lezot pei, marse lezot pei, ek investisman kapital exedan dan lezot pei. Kuma Rosa Luxembourg inn montre, kapitalism bizin tultan expann andeor so frontyer, sinon li rant ankriz, li mem rant an-ger. Si li pena lespas pu expann, li detrir seki existe, pu lans kontra ek tennder pu re-konstrir. So 700 baz militer etranze, zot permet sa expansyon la, zot permet sa destriksyon la.

Alor ena nesese pu met kanpayn pu fermtir tu baz militer osant konba kont lager e kont inperyalis. E pu LALIT nu finn tultan liye ansam tule 3 laspe krim USA ek UK lor kestyon Chagos. Sa 3 laspe la se baz militer lor Diego Garcia, kolonizasyon Chagos par Britanik, depasman forse bann Chagosyen. Selman kan gard ansam sa 3 eleman la ki finn ena viktwar e ki pu ena viktwar. Kan trok enn kont lot, u perdi u integrite, e afebli u kapasite amenn lalit pli divan.

Anfet nu laliyn pu tini sa trwa eleman ansam la pe gayn buku sutyin internasyonal, e pe kumans gayn plis sutyen dan Moris mem.

DEMAND lor DIEGO GARCIA & CHAGOS

1. Ameriken bizin ferm zot baz militer lor Diego Garcia, asir netwayaz ekolojik, ale! Antretan, Guvernman Moris bizin apel Inspekter AEIA!

Zordi nu, dimunn ki pe lite pu fermtir baz lor Diego Garcia, nu buku pli for, parski ena enn imans rezo internasyonal anti baz militer apel NO BASES, ki LALIT ti donn kudme met dibut, e dan lekel nu manb. Pli gran alye ki nu ena kont baz militer se totalite muvman anti-lager, sirtu kan NO BASES finn e pe kontiyne mobiliz li kont baz militer. Li enn moman dan listwar kot lanpir USA pe balote. So sistem finansye finn kolaps an 2007 e li ankor dan ICU. Alor, bizin fer enn forsinnng asterla pu ferm baz Diego, e pu obliz USA fer enn netwayaz ekolojik lor Diego Garcia, Chagos an antye, ek tu lagon otur ki finn polye.

Depi 2009 Trete Pelindaba finn vinn anviger, alor LALIT finn organiz enn petisyon internasyonal pu exziz ki Minis Boolell met enn konplint su sa Trete-la pu ki ena enn inspeksyon UN lor Diego pu prezans matyer nukleer. *Atomic Energy Inspection Agency*, enn lazans Nasyon Zini, ki ansarz ennforsmennt Trete Pelindaba. Sa aksyon la, li dayer enn aksyon ki montre suverennte Moris lor Chagos.

2. Bizin reinifye teritwar Moris!

Guvernman bizin met enn Rezolisyon Lasanble Zeneral Nasyon Zini!

Bizin met enn ka ICJ La Hay!

Britanik finn demantel enn pei Lafrik e konfiske ilegalman tu lil Arsipel Chagos e lera permet Lamerik instal enn baz militer lor Diego Garcia.

Bizin met presyon lor Premye Minis Moris pu ki li inskri kestyon Chagos lor azanda Lasanble Zeneral Nasyon Zini, e kan ena enn Rezolisyon, lera met enn ka Lakur Internasyonal Zistis dan La Hay pu gayn enn "*Advisory Opinion*" lor suverennte Chagos.

Zordi Grand Bretayn pe residive ar so kolonizasyon kontinye avek so aksyon etabli enn Park Maren, enn *Marine Protected Area*, otur Chagos. Klerman Grand Bretayn pe rod enn nuvo fason pu anpes Chagosyen retabli laba, anpes Moris exziz so suverennte. E li pa maynd pas pu ridikil, kan ena enn baz militer nukleer poliyan laba. Dan so pyez, li finn reysi gayn preske tu gran lorganizasyon lanvironnman dan Grand Bretayn, mem Greenpeace. Sa montre kimanyer bann lorganizasyon ki pa politik kapav fer erer grav. Alors bizin travay pu retir sutyen pu sa proze Britanik la. LALIT finn fini ekrir Greenpeace pu expoz perfidi manev Britanik otur sa proze-la.

3. Bizin ena drwa retur pu tu Chagosyin antan ki Morisyen lor tu lil, inklir Diego! Ful konpansasyon e reparasyon depi Britanik ek Amerikin pu tu Chagosyin!

Finn ena deplasman forse, kriyel e inimin plis ki 2,000 Chagosyin ki ti'nn tultan viv lor diferan lil ki form parti Chagos, zenerasyon apre zenerasyon. Sa derasinman forse la finn fer atraver konspirasyon ant Leta UK ek US (kuma plizir zizman lakur UK finn etabli depi 2000). Zordi tu Chagosyen bizin ena drwa de retur asire; Guvernman Moris bizin asir infrastruktur konvenab pu Chagosyen e osi permet ki zot ek tu Morisyen ena lib sirkilasyon dan tu lil dan Repiblik Moris. Leta UK ek USA bizin vers larzan reparasyon dan enn fon pu pey reparasyon.

LALIT sutenir Palestinyen

Leta Izrael finn koloniz Palestinn depi 60 an: Larme Izrael pe okip Sisjordani (West Bank) e Zerizalem-Est depi 40 an; Leta Izrael, atraver syez ilegal tu so frontyer, finn fer Gaza vinn enn prizon pu 1,500,000 Palestinyen; Leta Izrael pe kontinye ranz Miray Aparteid dan Sisjordani e Zerizalem-Est, later Palestinn. Leta Izrael pe persiste batir koloni ilegal dan Es-Zerizalem. *E Izrael pe azir dan inpinite e san respe drwa internasyonal:* Leta Izrael inn refiz aplik plis ki 75 rezolisyon UN. Li finn refiz respekta Zizman Lakur Internasyonal La Haye e Lakur Siprem Izrael ki finn exziz demantelman Miray Aparteid. Leta Izrael inn refiz reponn akizasyon Rapor Goldstone lor bombardman Gaza ki expoz destriksyon larme Izrael an Desam 2009-Zanvyé 2010 kot 1,400 Palestinyen trov lamor.

DEMAND LOR PALESTINN

Pu mintenir presyon lor Izrael e usi lor Lamerik ki pli gro furniser zarm e pli gro bayer de fon Leta Izrael,

Nu bizen azir lor fron politik, fron ekonomik e fron militer tu an mem tan pu ki kapav ena posibilite ki lepep dan Palestinn, dan Izrael, dan pei Mwayen Oryan kapav kumans travay ver enn rezolisyon konfli dan sa rezyon-la.

1. Nu ena demand Guvernman Moris pu kas tu lyen diplomatik avek Leta Izrael. Bizen retir tu rekonesans politik Izrael.
2. Nu Sutenir *Kanpayn Boycott, Disinvestment and Sanctions* (BDS). Bizen kontinye boykot kont prodwi Izrael dan Moris.
3. Nu reiter nu demand a Nasyon Zini pu met enn anbargo zarm dan Mwayen Oryan pu kondann seki pe kontribye pu alimant lokipasyon ilegal Palestinn.

Program pu Klas Travayer

Komisyon Sindikal ek Inter-Labaz-Sindika

Stratezi sindikal LALIT li ankredan travay avek klas travayer an antye. Setadir, nu bi se pu inifye klas la, kuma enn klas, amezir prepare pu al ver konfrontasyon avek burzwazi ek so Leta. Pu fer sa nu travay sirtu onivo labaz sindika, e nu travay ar manb sindika dan tu federasyon, dan tu sekter. Nu evit atas nu ar enn sindika, enn federasyon ubyen enn konfederasyon, lor letan. Nu travay avek tu sindika lor enn baz lorganizasyon-a-lorganizasyon. Dan dernye 5 an, nu finn kontinye liye travay onivo sayt atraver Inter-Labaz-Sindika avek bilten sayt (get anba.)

Sanzman Lalwa Travay (EReA ek ERiA)

LALIT finn byen suvan, pandan sa 5 an la, reysi donn enn ankadreman ideolojik pu klas travayer. Mem sa dokiman komen ki sindika ti sumet a Guvernman kont *Employment Relations Act* ek *Employment Rights Act* li baze lor enn dokiman ki manb LALIT Ram Seegobin ti drafte pu muvman sindikal, pandan lalit kont IRA. LALIT finn fer plizir dokiman ek reynion ek kozri enn apre lot kont sa bann nuvo lalwa travay ek lalwa indistriyel. Antan ki parti, nu finn partisip dan manifestasyon divan Parlman organize par Confederasyon Travayer Sekter Prive (2009). Me, li ti enn siyn febles klas travayer ki manifestasyon la ti deryer enn slogan byen byen feb, setadir li ti kont enn lalwa travay ki “pa protez travayer”. Slogan ti “*Non a lalwa ki pa protez travayer!*” Sa slogan la fer krwar ki lalwa travay dan enn Leta burzwa kapav, ubyen ti devet, protez travayer. Li fer krwar ki bi lalwa travay se pu protez travayer. Anfet lalwa travay (depi lepok Code Noir) li

la, tan ki ena sistem kapitalis, pu permet stabilite kan pe *explwat travayer*, pa pu protez travayer. Si zame li paret pe “protez” travayer, e parfwa li mem reyelman protez travayer, sa li parski balans de fors telman anfavor travayer, ki pu stabilite zot oblize konsede. Me, so bi se tuzur pu permet *explwat travayer*. Ek EReA ek ERiA zot la kareman pu permet patron *explwat travayer* pli byen ki avan. Anfet sa 2 nuvo lalwa travay la, zot fer diton travayer kuma imen, e zot introdri nuvo form *explwatasyon travayer*, e anmemtan zot kont sindika – amenn ver zot birokratizasyon, e ver kriminalizasyon sindika pandan lagrev.

Pandan bann kozri, miting, reynion, trak ek lartik, LALIT finn expoz bann lider sindika kan zot ti pe alye zot ar 2 parti burzwa: MMM ek MSM lepok kan zot dan lopozisyon, e zot ti mars ar zot lor tem kot sa 2 parti la ti lennmi travayer. Premye tem ti “siblaz pu fiz lexame”, ki MMM ek MSM ti anonse dan diskur bidze Pravind Jugnauth, kan Berenger ti Premye Minis. Lerla sindika mars ar zot dan manifestasyon lor sa size la. Dezyem tem ti lor kestyon pakej ki ti ofer 100 staf DWC kan zot finn lisansye. Me, MMM ek MSM ti responsab lisansye 800 travayer manyel, zot mem. Ki manyer kapav mars ar zot lor sa tem la? Lider sindika krwar travayer ena memwar byen kurt si zot mars ar sa bann la.

Bilten Sayt

Pu premye fwa an 2009, LALIT finn lans sa travay la: konseptyaliz li, kumans fer li. Li enn stratezi ki Lutte Ouvriere an Frans servi, e nu finn tultan anvi sey li. Li finn mars byen. Nu finn partaz bilten sayt plizir fwa kot:

Princes Tuna
Rose-Hill Transport
Vacoas Transport
Cernol
Gaz Industriel

United Basalt
Lekol Otelyer
Plastinax

Ar Sindika

Ram Seegobin dan Seminar
FCSOU x 4 fwa, tu le lane.
Dan FTU x 2 fwa.
NTUC (Octave Wiehe) 2006.
NTUC (Octave Wiehe) 2007.
Dan NTUC 2009.
Dan OUA, 2008, prezide NTUC.
Dan seminar konzwen *Federation of Para-Statal Bodies and Other Unions, the State Employees Federation and the Local Government Unions*, 2008
Manifestasyon divan Parlman
organize ar CTSP, 2008 ek 2009
Manifestasyon Dipen, organize
par muvman sindikal, 2007
Manifestasyon travayer Telecom
2008
Gran Manifestasyon CTSP Rose-
Hill, 2009
Manifestasyon CTSP, P Louis,
2009
Reynion ek travayer bwason
gazez, 2010.

Lor web

Working people in times of Crisis:
Brans Curepipe: Seri lor web
(Konstriksyon, travay karo,
travayer katering).

Lalit kont Nuvo Lalwa Travay Pro-Kapitalist

Muvman sindikal ek parti politik
sosyalist kuma LALIT finn amenn
enn long lalit kont lalwa travay
kuma Industrial Relations Act
(IRA), e Labour Act, parski sa de
lalwa la ti viz pu paraliz sindika e
expoz travayer a insekirite
lanplwa. Dan lepase finn ena gran
mobilizasyon travayer kont sirtu
IRA, kuma an 1979 e 1980, me
dan labsans enn lavwa politik for
pu klas travayer, pa finn reysi
amenn sanzman ki nesaser.
Dan bann lane 80 ek 90, ek viraz
ideozik ver lekonomi iltraliberal
ek politik represiv bann guvern-
man Jugnauth, burzwazi ek

kudme institusyon kuma FMI,
Labank Mondyal, finn kumans
met presyon pu amand lalwa
travay pu ogmant profitabilite
kapitalist par afebli kapasite
travayer pu revandike pu meyer
kondisyon. Fas a sa presyon
burzwazi, diferan guvernman finn
propoz diferan nuvo lezislasyon
baze lor Rapor Profeser Lim,
TULRA-NPPC, White Paper
Soodhun. Me muvman sindikal
finn ase for ek mobilize pu reziste
ek blok sa bann propozisyon anti-
travayer.

Kan Guvernman Lalyans Sosyal
vini ek so propozisyon an 2008,
ena 2 faktor ki zve anfavere
kapitalist: muvman sindikal finn
tom dan tu pyez ki guvernman
finn instale pu afebli li, ek
lopozisyon parlamanter MMM ek
MSM ti paraliz limem par adopte
plizumwin mem ideoloji iltra-
liberal ki guvernman PT-PMSD.
Alor kan vot sa 2 lalwa *Employ-
ment Relations Act* ek *Employ-
ment Rights Act* pu ranplas IRA
ek Labour Act, Lalyans Sosyal
reysi sanz relasyon indistriyel ek
drwa travayer pu li koresponn a
so politik ekonomik iltraliberal,
ek sanz rapor de fors anfavere
patrona. Sa li plis ki evidan kan
analiz "*Guiding Principles*" *Em-
ployment Relations Act* ki viz pu:

- mintoner balans komersyal
pozitif
- ogmant krwasans ekonomik
- prezerv ek ogmant kompetitivite
- respekte kapasite lantrepriz pu
peye
- liye lapey ek produktivite

Employment Relations Act

Kan analiz sa nuvo lalwa ki finn
ranplas IRA, nu truve ki global-
man li viz pu evantyelman
elimin tu institusyon ki ti
reglemant lapey ek kondisyon
travay. Li fer sa par pus dan
direksyon fer lapey ek kondisyon
travay depann lor negosyasyon
direk ant sindika ek patrona, par

bann Konvansyon Kolektiv ki pu
finalman ranplas tu Award
existan. Me kan nu realize ki plis
ki 80% travayer Moris pa sindike,
plis ki 40% travay dan PME kot
ena mwins ki 10 travayer, nu
realiz danze ki nuvo lalwa
reprezante. Me sirtu negosyasyon
direk ant sindika ek patrona pa
vedir nanye si travayer pa vremen
ena drwa de grev: se selman
menas lagrev ki fer patrona
negosye de bonn fwa. Su ansyen
lalwa IRA, se Minis Travay an
personn ki ti responsab pu rann
tu lagrev ilegal, me su nuvo lalwa
EReA, se enn seri obstak
birokratik ek prosediral ki rann
drwa de grev plizumwin imposib
pu exerse. Ant deklar litiz ek
deklans lagrev, EReA impoz enn
dele 5 mwa osi byen ki enn vot
sekre tu travayer implike dan litiz,
ki zot mam sindika ubyen non. Me
seki expoz latitud nuvo lalwa
anver drwa de grev, se labsans
total okenn prosedir ki rant an
viger enn fwa sindika ek travayer
finn deklans enn lagrev legal.

Employment Rights Act

Sa nuvo lalwa ki ranplas Labour
Act, so bi iltim se pu sanz rapor
de fors lor sayt travay anfavere
patrona. Li permet patrona
diminye ku prodiksyon par bes
par ki travayer geyne de seki
lantrepriz prodire. Ki manyer sa
lalwa la fer sa: ena enn seri nuvo
mezir ki permet patrona re-
organiz so travay o-detriman
travayer:

- Lasemenn nepli kumans Lindi,
setadir ki Dimans vinn enn zur
ordiner, ek travayer ena drwa a
selman 2 Dimans off dan enn
mwa.
- Overtaym peye zis si travayer fer
plis ki 90 er dan enn kinzenn,
nepli si li travay plis ki 8 er par
zur.
- Drwa a sik liv finn diminye depi
21 pu vinn 15 zur: malgre ki lokal
finn ogmante depi 14 pu vinn 20

zur, me li depann lor patron si ek kan travayer pu geyn so lokal.

-Patrona kapav sanz kontra enn travayer konfirme pu fer li vinn part-taym pu enn peryod, ek li mem kapav fors enn rediksyon ler travay ek rediksyon lapey, ek lalwa ankuraz travay sezonye.

-Me kitfwa seki pli grav, se manyer ki nuvo lalwa travay fasilis lisansiman par patrona: pre-avi lisansiman li zis 1 mwa olye de 3, kuma li ti ete avan; kan enn patron lisansye travayer, li nepli ena pu pey Severans Alawans baze lor tan servis; TCSB, sa bord kot patrona ti bizin al zistifye lisansiman, nepli existe.

Lalit bizin kontinye

Nu truve ki sa 2 nuvo lalwa la reprezant enn gran rekil pu klas

travayer ek pu muvman sindikal, ek nu pu bizin kontinye lite pu fer revok zot ek ranplas zot par lalwa ki permet travayer revandik meyer drwa, kondisyon ek lapey. Me li kler ki si nu pa met an kestyon lozik kapitalist limem, li difisil pu konbat lalwa ki koresponn a sa lozik la. Nu konba kont sa kalite lalwa la depann lor devlopman enn volonte parmi lamas travayer pu rezet lozik kapitalist, ek ki viz kreasyon enn sosyete sosyalist kot ena veritab demokrasi lor sayt travay. Dan sa lalit la li osi nesese met an kestyon rol ki birokrasi sindikal zwe dan mintenir relasyon sosyal dan prodiksyon: nu konba se pu eliminne inegalite ek linzistis sosyal ki prodiksyon kapitalist nuri.

Lalit pu Dekriminalizasyon Lavortman, e Lalit Fam

LALIT koni kuma parti ki anfaver liberasyon fam. Nu koni aköz nu ena buku manb fam aktiv. Nu ule liber plis lafors depi so lasenn pu ki ena plis dimunn pu donn kudme dan lalit pu sanzman ver sosyalism, e nu ede pu fer sa atraver emansipasyon fam. Fam ena enn imans rol pu zwe dan lalit kont patriarsi. Bann eleman inportan dan program LALIT, propoze par Komisyon Fam LALIT, inklir idantifye ek opoz:

- Rekiperasyon ideozik serten seksyon muvman fam par patriarsi, an partikilye atraver stratezi konfi ek inital “gender”, ki finn dan enn fason surnwa vinn ranplas stratezi pu emansipasyon ek liberasyon fam;

- Enn serten falsifikasyon bann revandikasyon fam dan lapres burzwa ek par bann instans internasyonal (depi FMI ek Labank Mondyal ziska sertenn laspe Nasyon Zini limem; depi Guvernman Leta Zini ziska bann gran lazans finansman pu ONG). Falsifikasyon mazer se pu konverti lalit kont patriarsi e kont striktir yerarsik an enn lalit pu serten fam monte alinteryer striktir patriarkal; sa falsifikasyon li anmemtan fer lalit la vinn kont “zom” plito ki kont patriarsi.

- Nuvo lalwa ek regleman ki pretann ki zot anfaver fam, kan zot anfet kont liberasyon fam e.g. lalwa ki diminye responsabilite Sekirite Sosyal pu zanfan enn fam tousel kot lapolis ek lezot ofisyel al rod papa byozozik.

- Plis represyon, ki pretann li anfaver fam (kuma plis polisye fam) kan anfet sa “kor zom arme” ki vedir lapolis, li par exelans enn yerarsi patriarkal ki inpoz enn reyn anti-fam.

LALIT finn anfet propoz, par exanp, ki bann *Rape Crisis Unit* organize dan lopital. Kumsa fam pa bizin al stasyon lapolis ditu.

PROGRAM PU KLAS TRAVAYER

Program lor lekel klas travayer bizin baz so bann demand, se neseseite pu kree lor sayt travay plis konfyans ek plis kapasite pu ki nu al dan direksyon “dub-puvwar”: kot travayer dan enn pozisyon pu inflians lorganizasyon travay lor sayt, ek evantyelman desid ki pu prodir ek dan ki kondisyon. Ena sertain demand imedya ek lekel tu travayer pu dakor, ek pu lekel travayer pare pu mobilize zordi:

- Saler de baz minimem pu tu travayer ki indexe ar kudlavi.
- Saler egal pu zom ek fam travayer.
- Sekirite danplwa anplas travay preker, lor kontra ek sezonye.
- Drwa a taym-of pu formasyon.
- Laz retret return 60 an.
- Rezet tu proze privatizasyon.
- Amelyor Welfare State, ek gard tu servis gratis ek iniversel.
- Drwa de grev vinn enn drwa fondamantal dan konstitisyon.

Kumsa pa bizin plis ofisye lapolis rekrite. E sa demand la finn rebran par *Muvman Liberasyon Fam* e lera par lansanb muvman fam, e zot finn gayn enn viktwar. Zordi, kan enn fam ubyen zanfan, kan kikenn sibir enn vyol, li lib pu al enn parmi 5 gran lopital. Premye plas li bizin ale, e sel plas li bizin ale. Laba enn ofisye lapolis (enn fam) kapav vinn fer so intervyu si fam ki finn sibir vyol anvi raport li. Par kont, dan Sid Afrik par exanp, muvman fam finn met divan demand pu enn fam polisye dan sak stasyon, 24 lor 24. Me, sa inplik enn demand pu ranforsisman seksyon represiv leta, samem seksyon ki personifye reyn patriarkal. Par kont, kan nu ena enn demand ki afebli lebra

represiv leta, li enn demand ki al dan bon direksyon.

* 2005: Seminar 3 Zur Komisyon Fam LALIT.

* 2006: LALIT ti sel parti politik pu depoze divan Selek Komiti lor *Sexual Offenses Act*. Nu ti pran pozisyon kont sa lide ki sel zafer pu diminye bann agresyon sexyel, se plis represyon. Li enn lide bankrut. Nu finn pran pozisyon anfaver dekriminaliz omosexyalite, dekriminaliz lavortman, pu ki imen kapav santi li lib depi Leta.

* 2009 enn lane lalit pu legalizasyon lavortman, kot LALIT antan ki parti, finn pran pozisyon apre lamor zurnalist Marie Noelle Derby ek sarz kont

travayer korl sennter Shabeela Calla. Ram Seegobin ti pran pozisyon anfaver legalizasyon lavortman akote Atorne Jeneral, Rama Valayden e ansyen Atorne Jeneral, Jean Claude Bibi, ek manb Komite Santral MMM, Avoka Kishore Pertab dan Forum organize par Fron Komen lor Lavortman. Zordi, kan buku dimunn dan pei pe koz for anfaver drwa lavortman, li enn viktwar politik pu LALIT.

* 2006: LALIT kree lide enn demand pu *Rape Crisis Unit*, lera sutenir muvman fam ki rebran li. Viktwar.

DEMAND PU LIBERASYON FAM

LALIT truv patriarsi kuma lafors prinsipal ki oprim fam dan sosyete Moris modern. Bann yerarsi patriarkal oprim pa zis fam, me osi zanfan, ek laplipar zom. Zot enbrige ansem ek bann yerarsi relizye ek osi bann yerarsi kapitalist e zot lefe se pu gard sosyete ase sumiz ek stab pu permet explwatasyon kapitalist kontinye ek reprodur limem pu dime. Lansanb sa bann yerarsi la se "Leta" dan so sans larz, pa zis Guvernman, me tu institisyon ki tini sa *status quo* osi inegal anplas malgre ki enn gran mazortite dimunn oprime ek explwate ladan.

Stratezi LALIT pu liberasyon fam li dekul depi sa analiz la. Sa vedir nu pa viz pu fer enn poyne fam monte dan yerarsi patriarkal, kuma Travayist ek MMM vize, me pu akil patriarsi limem, e pu fini ar so bann yerarsi. Sa vedir osi ki nu truve ki alye pu fam dan so lalit pu emansipasyon, se lezot lafors ki ena lintere opoz bann yerarsi patriarkal, e pli gran ladan se klas travayer (dan so sans larz).

* Sosyete, e pur lemoman sa vedir Leta, bizin rekonet fam kuma sant fwaye (pa "sef" de fami, ki enn konsep yerarsik). Sosyete bizin asir lakaz pu tu fam ek so fami ek ase larzan pu li asir swen so fami. LALIT pa dakor ki Leta galup deryer papa byolozik ubyen mari ubyen ex-mari pu fors li okip enn fami ki li ule abandone. Sa provok plis vyolans kont fam ek zanfan, ek li permet Leta eskiv so devwar anver zanfan.

* Reform agrer ek sekirite alimenter, pu ki fam, ki tradisyonelman ek byen suvan tuzur ansarz furni manze lor latab, dan enn pozisyon pu akonplir sa responsabilite la.

* Etan done somaz finn ogmante plis kote fam, bizin ki kreasyon anplwa avek sekirite danplwa pu fam vinn enn priorite. Politik Guvernman pu promuwwar tit-antrepriz ek mikro-kredi pu fam dan kontex kriz ekonomik, li pe antrenn fam dan det ek larwinn.

* Guvernman bizin fer kone ki asterla ena enn "protokol" ki permet tu fam viktin agresyon sexyel al kot lopital kot ena enn "Rape Crisis Unit", kot li gayn swen medikal, swen sikolozik ek kot, si li ule donn depozisyon, enn fam gard kapav vinn pran so steytmennt. Sa ti enn demand LALIT, an-kontrast avek demand serten muvman fam ki pe revandik enn polisye fam dan sak stasyon; sa demand la al ver donn plis puwwar lafors polisyer, enn yerarsi patriarkal. Muvman fam finn adopte demand, e finn gayn enn viktwar. Me, tanki fam pa kone, zot kontinye al stasyon.

* Fode pa ena okenn purswit okriminel kont enn fam ki fer lavortman. Bizin tir lavortman depi kod kriminel. Guvernman bizin re-ser so lalwa ki anpes dimunn ki pa kalifye pratik lamedsinn, inklir fer lavortman.

* Divors bizin posib san konsep arkaik "fot" e lor 3 nuvo baz:

a) Montre lakur ki maryaz finn efektifman deza kraze,

b) separasyon enn an, ek

c) Lakorite mityel. Bizin kapav fer divors san pran avoka ek avwe, atraver afidavit ki Lakur prepare.

* Luvraz lakaz bizin sosyalize, setadir tanki posib, luvraz lakaz fer dan enn fason kolektiv. Sa vedir bizin plis lakres Guvernmental, bizin aktivite apre ler dan tu lekol ek kolez, bizin lorndri minisipal, bizin lakantinn sibvansyone dan landrwa.

Langaz Maternel, ek Ledikasyon pu tu

LALIT koni parmi lamas dimunn kuma parti ki anfafer lang maternel. E se LALIT, akoz li enn parti politik, ki donn perkitans politik travay pre-politik lor langaz maternel ki buku lorganizasyon fer, kuma *Ledikasyon pu Travayer, Federation of Pre-School Playgroups, Bureau Education Catholique, Grup Abaim, Terre de Paix*, mem *Caritas* asterla, ek buku artis osi. Setadir, asterla, kan Leta pre pu introdri Kreol dan Lasanble Nasyonal ek osi dan Lekol, li grasa travay, ant ot, LALIT.

LALIT ti fer enn “gran bon avan” anterm analiz kan nu ti idantifye lefet ki *tu* zanfan sufer kan langaz maternel reprime dan lekol, pa zis zanfan avek difikilte dan klas. Lefet ki Parti LALIT la, pe kree lespas politik anfafer langaz maternel, li permet *Ledikasyon pu Travayer* fer so Hearing an 2009, ki al dan listwar pu mark kumansman lafen represyon langaz maternel dan lekol. E apre sa Hearing la, se LALIT ki ena devwar asterla fer fayndings la vinn enn viktwar politik. Nu pe kumans sa prosesis la. Se enn lartik LALIT, pa enn lartik LPT, par exanp, dan *L'Express* ki vinn met o-defi bann lobi kont langaz Kreol, e kumsa li bizin ete. Komite LPT finn inform LALIT ki zot gayn buku difikilte fer zot Hearing vinn enn progre politik zeneralize.

Ledikasyon ek Langaz: Plizir viktwar

Kote ledikasyon finn osi ena kumansman serten viktwar ki rezilta direk travay LALIT. Kuma LALIT finn predri dan so program lor Ledikasyon 2006, sistem ledikasyon pe kumans aziste a

lefet ki lekonomi pe nepli exzize ki 50% zanfan kareman “fel”, pu ki sa asontur zistifye lefet ki zot pu al fer travay “san skil” kuma kuper kann, travayer agrikol, doker, travayer lizinn zonn frans, anplwayed mezon, anfle kamyon. Lekonomi bizin dimunn letre asterla. E li bizin buku. E li bizin ki zot multi-leng a enn ot nivo pu ki zot kapav pran plas travay dan saybersiti ek dan enn lekonomi baze lor revolisyon elektronik. Travay lepor, artizan, kuper kann, travayer lizinn, zot tu finn sanze. Ena portik, ena mulen elektronik, ena masinn kup kann, ena lizinn otomatize. Alor, ansyen sistem siper-konpetitif ki ti pe prodir 10% elit ki pas zot HSC e ki pu al travay kad dan Guvernman ek dan sekter prive, ek kondann lezot dimunn a somaz ek travay malpeye, pe kumans sanze.

Minis Ledikasyon MMM Steve Obeegadoo ti kumans rezyonalizasyon ki finn montre klerman dan dernye rezilta HSC 2010 ki li finn re-os nivo kolez partu. Li ti diminye konpetisyon malsen, osi. Malerezman, Minis Obeegadoo ek so bann konseye exelan (plizir ladan ti dan Komisyon Ledikasyon LALIT avan!) pa finn mobiliz lamas dimunn pu sutenir zot bann reform, me finn met zot anplas dan enn fason plito birokratik, ek plito depi lao.

Alor, su presyon serten dan elit, kan Lalyans Sosyal ranplas MMM dan Guvernman, Minis Gokhool ti vinn met ankestyon reform Obeegadoo, return a ansyen konpetisyon. Me, lekonomi pli for ki presyon enn elit. Nuvo Minis Bunwaree pe kontiyn avek mem zar reform ki Obeegadoo avan li: setadir enn tantativ tar ek timid pu fer enn

sanzman dan enn sistem ki arkaik, enn kote, ek elitist, lot kote, me sirtu enn sistem ki enn esek total. Tro buku zanfan Moris pe kontiyn fel CPE. Dan lezot pei to desek li minim. Dan Leta Zini, li nean. Tro buku zanfan pa kapav lir ekrir ase pu satisfer kriter elemanter UNESCO, setadir ase pu ekrir enn paragraf lor so lavi kotidyen, dan nerport ki langaz. Tu zanfan Moris pe gayn difikilte kognitif. Zot sufer sekel lefet ki zot finn aprann par ker dan langaz ki zot pa metrize ase. Zot sufer sekel lefet ki zot devlopman byen avanse deza an Kreol ek Bhojpuri kan zot ariv lekol, li meprize, e zot bizin kumans aprann ekrir dan ti fraz bet-bet anterm syntax ek mem lexik, fraz ki zot ti deza fini metrize kan zot ti ena 18 mwa a 2 an, parski ariv lekol, sa fraz la prezante dan enn lang etranze. Pu return a size langaz, li grasa konsistans reflexyon LALIT lor kestyon lang maternel, enn reflexyon baze lor lasyans lengwistik, ki nu finn kumans fer buku progre politik. Sa finn ede pu permet *Ledikasyon pu Travayer*, kuma nu finn mansyone, organiz so tribinal pu get ‘*Ditor ki fer Zanfan kan Siprim Langaz Maternel dan Lekol*’, e so fayndings finn montre ki ena buku ditor ki fer, e li enn ditor ki fer *tu* zanfan, pa zis bann seki finn tom par deryer dan lekol. Alor, si nu kone asterla ki sistem la pe fer ditor zanfan, li vinn irzan pu mobilize pu implimennt politik LALIT. Nu realize ki li difisil pu enn paran ki ule fer dibyen pu so zanfan, pu enn profeser ki byen devwe, aksepte ki, kan zot avoy zot zanfan lekol granmaten, ubyen kan zot pe montre zanfan dan klas, ki zot pe fer zanfan la ditor. Me,

li vre. Nu oblize aksepté, e sanz li osi vit e osi byen ki posib. Seki parfwa pli difisil ankor, se pu nu realize ki nu-mem, nu finn sibir enn dezavantaz par travers enn sistem ledikasyon nu-mem, kot nu langaz maternel finn reprime. Seki parmi nu ki krwar li briyan, abe, nu ti pu pli briyan ankor si pa ti siprim nu langaz maternel! Zordi plizyer institisyon ek lorganizasyon pe zwenn lavwa ansam ar nu pu reklam drwa pu ki nu lang maternel, setadir Bhojpuri ek Kreol, rekonet partu. Setadir dan plas piblik, dan lavi tulezur, dan lasosyasyon, ek dan sistem ledikasyon. E ena viktwar ki pe akimile.

Alor, asterla enn parti sistem ledikasyon nasyonal, setadir seksyon Prevok ki rule par *Bureau Education Catholique*, pe servi langaz Kreol kuma medyom. Liniversite Moris ofer kur lor Kreol ek an Kreol; ena profeser kuma Arnaud Carpooran ki donn kur. Enn lot viktwar se kan Guvernman pe introdri enn 'Enhancement Program' (2010) ziska katriyem, kot dan so 'handbook' pu profeser, ena enn seksyon an Kreol. Sa li enn premyer pu Leta. Kan LALIT ti pe revandik langaz Kreol dan sistem ledikasyon, dimunn ti pe riy nu. Asterla, se MIE ki pibliye sa Program la. Dayer Minister Lazistis, Drwa Fam, Lasante, Lapes, Sekirite Sosyal, zot tu servi langaz Kreol dan zot lafis ek zot lanons.

E langaz maternel pe fer progre lezot plas anmemtan. Buku santer servi langaz Kreol ek Bhojpuri zordi pu lamizik tu zar, parmi ena lamizik byen kreatif. Ekriyen ek poet servi langaz Kreol dan bann gran gran ev. Pyes teat an Kreol. Ena tradiksyon Keats, Shakespeare, Moliere an Kreol. Dimunn ki ekri SMS servi Kreol ek Bhojpuri. Pu e-mel buku, buku dimunn servi Kreol. Radyo Prive pe servi e Kreol e Bhojpuri buku.

Peyzaz reklam, li osi angran parti an Kreol asterla. Dan labank ek magazen, buku dimunn adres nu an Kreol zordi, tandi lontan zot ti adres nu dan enn espes Franse.

Me, tu sa progre la, li pa ti pu posib san enn parti politik ki tini latet kont bann lafors pwisan ki kont lang maternel. Tu sa progre ki finn ena li finn arive parski enn parti politik, an-okirans LALIT, finn kree lespas politik pu fer li. Zame LALIT pa finn kurbe fasa bann ideolog burzwa ki ti finn insiste, e serten pe kontiyne insiste, ki nu bizen servi Angle ek Franse kuma medyom avan ki zanfann finn aprann sa 2 langaz la ase byen kuma size pu metriz zot. Asterla ideolog pli edike pe kumans plito res trankil. Ubyen zot finn redwir a rod lay isi-laba kont langaz Kreol. Me, tu dimunn informe dakor asterla ki fode zanfann finn aprann Angle ubyen Franse dan lekol pu 6-8 an avan ki u pu kapav anseyn li enn lot size *atraver* sa langaz la; e la osi, pandan 3 an ankor, e lera selman kapav anseyn bann size ki pa tro exzizan kote intelektuel ubyen kote lingwistik, kuma P.T. ek lamizik. Si u servi langaz etranze avan ki zanfann finn aprann sa langaz la kuma enn size ziska li ena 14 an ubyen 16 an, seki u pe fer se antrav so devlopman intelektuel. Sa li vre pu *tu* zanfann. E li grav.

Alor, sanzman pe vini, me pa ase vit. Eski nu pu kontiyn fer ditor nu zanfann par siprim zot lang maternel? Dapre sondaz SOFRES 2009, ki LPT ti komandite, de-tyer paran anfaver servi langaz Kreol dan lekol. Seki sondaz osi revele se ki sa 33% ki kont, zot sirtu dan elit. Ala zot lafors. Li pa enn lafors baze lor lasyans, li pa enn lafors baze lor nomb (anterm demokrasi), me li enn lafors baze lor zot klas sosyal. Zot enn elit, enn elit mal-informe. Enn dezyem zafer sondaz LPT finn montre se ki de-tyer paran anfaver servi

langaz maternel *malgre lefet* ki 80% panse ki pena diksyoner Kreol, pena kur Prevok BEC an Kreol, pena kur Liniversite Moris an Kreol, kan anfet ena.

Fos linformasyon ki elit Moris ena lor Langaz Maternel

Suvan ideolog burzwa dir ki LALIT pronn Kreol e zot krwar ki sa pu fer zanfann res anaryer. Anfet, LALIT ule ki zanfann vinn milti-leng a ot-nivo. Nu pa satisfé ki zelev kapav selman "debruye morso" an Angle-Franse. Nu ule langaz maternel a enn ot nivo akademik, kuma enn lesafodaz, plis lera Angle, Franse ek lezot langaz kapav vinn mem mem oter, setadir byen ot. E manyer fer sa se atraver langaz maternel.

LALIT baz li lor bann resers syantifik ki montre ki kapasite lingwistik avanse enn zanfann li devlope byen selman kan li pe servi langaz maternel kuma medyom, setadir profeser koz sa langaz la, liv li dan sa langaz la, ek zanfann reflesi ek koze ek ekri dan sa langaz la dan lekol. Si servi Angle Franse tro boner, li anpes zanfann devlop so lespri a enn ot nivo. Dayer, UNESCO depi 50 an finn pronn servi langaz maternel kuma medyom, e li pronn sa pu ki zanfann kapav vinn miltiling *ot nivo*. Okontrer, seki riske fer zanfann gayn buku difikilte, ek seki lakoz prinsipal to desek onivo CPE dan Moris, se lefet ki pe tuzur anseyn Matematik ek Syans an Angle Franse. Ena plizir ti-pei kuma Moris, ki fer zot ledikasyon dan zot Lang Maternel ek zot rezilta anfet parmi bann pli bon dan lemond. Par exanp, bann ti-pei kuma Laswed, La-Oland, Belzik kot koz Flaman. Andeor Laswed, apenn koz Swedwa, ek li enn pei ki pena buku popilasyon. Mem zafer pu Laoland. Mem zafer pu seksyon Flaman Belzik. E zot reysi fer buku zanfann vinn miltileng ot nivo.

Demand LALIT lor ledikasyon

Nu bann demand tranzisyonel zot byen kler. Par rapor a sistem zordi ki pe kontiyn zis kree enn elit (mem si asterla tu dimunn bizin letre a enn ot nivo) e pe prodir enn to 40% zanfan ki kit lekol san ki zot inn vinn letre, nu dan LALIT pe viz enn sistem ledikasyon kot *tu dimunn* kapav kit lekol avek enn ot-nivo reflexyon, e sa grasa itilizasyon nu langaz maternel e grasa enn sistem ledikasyon pli egal. Nu nu pe kritik, par kont, ideoloji “sans egal”. Anu explike.

Foste deryer “sans” egal

Enn eleman for dan ideoloji burzwa, li exprime dan koze: “*Sakenn ena sans monte*”. E byen suvan sa *monte* la li sipoze arive “atraver sistem ledikasyon”. Sa koze-la suzantand ki nu anfaver mentenir enn lord yerarsik ek enn sosyete *inegal*. Sans egal pu res *inegal*.

Anfet zordi Moris ena enn ti-poyne dimunn ki posed ek kontrol

preske tu later agrikol, gran labank, konpayni lasirans, gro konpayni inportasyon, tablisman, gran gran lizinn. Li mwens ki 5% dimunn. E sa 5% dimunn efektivman kontrol mwayen sirvi tu dimunn. Tu leres dimunn, nu pena okenn kontrol lor nu mwayen sirviv, mem lor rant ki nu pu gayne sak mwa. Pu sey zistifye sa, ideoloji burzwa fer krwar ki “u osi, u kapav monte atraver sistem ledikasyon”. E, pli pir, si u fel, lerla u merit ki u pena okenn mo-a-dir lor u mwayen sirvi lor bul later. Li u lafot. U fel aköz u sipozeman bet. Ubyen u paran sipozeman pa pe fer ase sakrifis pu u ledikasyon (parski zot pa pey lesan). Me tu sa deba la, li res enn nivo byen modest. Nu pe zis koze *kisannla* ki pu lao. Ondire, zame nu pa ariv get kestasyon kle, ki li, li res maske: *Eski bizin ena enn parti dimunn lao ek leres dimunn anba?* Samem kestasyon ki parti LALIT poze. Si u dakor poz sa kestasyon la, zwenn nu!

Serten piblikasyon resan

* Program *LALIT lor Ledikasyon*, 2006. Apre enn seri reyunion uver avek dimunn ki pa manb, me ki “seporterz”, nu finn devlop nu program pu enn dinamik ki al ver plis egalite. Ena osi enn versyon an Angle, *Program on Education*.
* Lartik, *Equal Education without unbridled Competition*, 2006.

* Lot lartik 2006, “*What LALIT in fact says about Language*”, li kritik nu adverser aköz telman zot pena argiman zot fos nu argiman e reponn kont enn foste.

Telman LALIT pa sektaris ki, kan li apropiye, e li ti apropiye enn moman an 2006, nu rankontre Monseyner Piat. Li ti lor langaz maternel dan leköl, e lor proze ledikasyon. LALIT ti ena kritik kont Minis Gokhool pu so proze kompetitiv, ek osi kont premye draf Plan Bunwaree, 2009.

Zordi, kan tu dimunn pe vinn anfaver langaz Kreol dan Leköl, dan Parlman, dan Lasosyasyon, li enn viktwar politik pu LALIT.

DEMAND PU SISTEM LEDIKASYON

Ala 8 demand ki kapav azir kuma enn pon ant realite zordi ek sa vizyon lavenir la.

- 1. Kota Laburs Liniversite Pu Sak Kolez HSC:** Sa demand prinsipal LALIT, li reprezant enn mekanism pu re-os nivo ledikasyon an zeneral. Tu kolez pu vinn egal. Paran mem pu organiz li. Li enn demand ki ena enn dinamik, setadir li deklans aksyon ki re-os nivo. Panse ki pu arive, u pu konpran. Li enn sistem “kota par kolez pu laburs liniversite”, plis enn “kota par leköl primer pu premye swa kolez”. Guvernman fek anonse ki li pe pans pu introdri sa sistem pu laburs liniversite pu ranplas sistem lorea aktyel. Me, remarke sel argiman li servi se anplas zis enn 20-enn zenn ki pu al liniversite deor, pu ena plizir santenn ki pu al Liniversite Moris. Li ena enn argiman kanon: li pu re-os nivo tu leköl. Paran pu rod al kolez kot ena plis “sans” gayn laburs. Alor, li pa pu fer enn angulman ver “star colleges”. Okontrer, tu kolez pu vinn star kolej.
- 2. Introdri Langaz Maternel Kuma Medyom:** Pu ogmant intelizans, pu pli bon konpreansyon syans, matematik ek tu size akademik, e pu amelyor aprantisaz lezot langaz a enn ot nivo.
- 3. Aboli Klasman Nasyonal CPE:** Pu ankuraz konesans, pu dekuraz aprann par ker, pu minimiz konpetisyon atos, pu diminye demand pu lesan prive.
- 4. Literesi Pu Tu Zanfan:** Pu zanfan aprann lir “lemond” ek ekrir enn meyer “lemond”, pa zis lir ekrir bann mo dan enn fason mekanik. Pu zanfan aprann reflesi dan enn fason dinamik, bizin literesi a ot nivo.
- 5. Program Ratrapaz Dan Langaz Maternel:** Pu donn enn dezyem sans viktim CPE ki ancor zenn, pu ki zot return dan filyer akademik. Prevok BEC deza al dan sa sans la.
- 6. Kreativite, Pa Represyon:** Pu devlop kapasite reflesi a ot nivo, e pu nercher lar ek syans. Kiryosite zanfan ki vinn moter kreativite.
- 7. Aret Diviz Zanfan Par Relizyon:** Pu koezyon sosyal ek enn limanizm profon.
- 8. Met Lanfaz Lor Konteni Ledikasyon:** Pu devlop enn balans dan syans, lozik, lar, kompyuter, matematik, filozofi, lezot langaz, ledikasyon liye avek konesans ki paran deza finn akimile.

-Tu radyo, televizyon, zurnal bizin antrenn zot staf pu ekir an bon syntax Kreol, e koz Kreol byen. Bizin organiz pu fer sutitraz an Kreol pu long metraz ki MBC difize.

Tem Ledikasyon dan Parti

Swit a enn desizyon dan enn Lasanble Manb pu fer plis ledikasyon politik, e pu uver bann reynion a bann dimunn andeor parti, nu finn fer Ledikasyon politik lor enn seri size. Ala enn lalist enn parti:

Lekonomi Marxist – Lindsey Collen

Kriz dan lindistri Sikriyer – Ram Seegobin

Program LALIT lor Lagrikiltir – Alain Ah-Vee

Liniversite Sanzman Sezon 2007 Spring University, 2008

Travay ek kapital – buku sesyon Lindsey Collen

Ekoloji ek lekonomi – Ally Hosenbokus

Langaz maternal dan lekol – Cindy Clelie

Rol ideoloji depi Lindependans – Ram Seegobin

Leta – Rajni Lallah

Klas – Alain Ah-Vee

Ekoloji Marx – Lindsey Collen

Lamerik Latinn – enn seri

- Bolivar: Ram Seegobin

- Kiba: Ally Hosenbokus

- Peru: Shining Path, ki li reprezante: Ram Seegobin

- Pancho Villa & Zapata — Alain Ah-Vee

- Jose Marti: Rajni Lallah

- Chili: Yann Jean

- Venezuela: Rada Kistnasamy

- Peronism an Arzantinn: Lindsey Collen

- Natir FARC dan Kolonbi: Jewai Yves

Muvman Sandinista Nicaragua: Cindy Clelie

Medya: Advertising: Rada Kistnasamy

Ideoloji: Cindy Clelie

Spanish Civil War: Rajni Lallah

Rosa Luxembourg's development of Marx's Economy: Lindsey Collen

Kominn de Paris: Ally Hosenbokus (2008)

Kominn de Paris: (2009) enn sesyon avan fim 6-ertan La Commune (1871): Alain Ah-Vee
Revolisyon Larisi: Ragini Kistnasamy

Ki ete enn Parti Politik: Alain Ah-Vee

Ki ete enn sindika? Nuvo lalwa *Employment Relations Act*: Ram Seegobin 2008

LALIT pe challenj "ekonomix" kuma size, ek lekonomi limem, anmemtan: Lindsey Collen

Sesyon lor Agalega avek manb ki ti al laba, 2008

Sesyon lor Norman Finkelstein so analiz lor Israel ek Palestinn, 2008

Sesyon lor fim lor Palestinn: "Tragedy in the Holy Land: The Second Uprising". 2008

Sesyon lor fim lor Palestinn: "Caged Bird Songs", 2009

Muvman Lagrev Ut 79 (an preparasyon pu Kongre lor size): Rajni Lallah ek Ally Hosenbokus

Muvman demas Septam 1980: Alain Ah-Vee ek Rada Kistnasamy

Klas Travayer dan Lepok Kriz: Ram Seegobin

Internasyonalism dan Lepok Kriz: Lindsey Collen

Lamonte Fasism dan 3 pei Lerop (Lalmayn, Lespayn, Litali): Ram Seegobin

Lamonte ideoloji Fasist: Alain Ah-Vee

Lasinn: so Lamonte ekonomik: Ragini Kistnasamy

Lasinn: Sityasyon de klas: Rada Kistnasamy

Leson Lagrev Ut 79: Ram Seegobin

Rakont Lagrev Ut 79: Ragini Kistnasamy

Rakont Lagrev UT 79: Lindsey Collen

DEMAND LALIT LOR LANGAZ

-Langaz Kreol ek Angle bizin langaz ofisyel Parlman; kapav osi adres Spiker an Franse ek Bhojpuri.

-Langaz Kreol bizin vinn ofisyel dan Minisipalite ek Distrik Kawnsil; kapav osi adres Cher an Angle, Bhojpuri u-ubyen Franse.

-Langaz Kreol bizin servi pu tu ka lakur, sirtu pu ki enn akize konpran tu dan so prose.

-Langaz Kreol kuma Medyom dan Lekol, ek Bhojpuri dan serten klas dan serten landrwa.

-Bizin kapav gard minits, memwar kolektif, an Bhojpuri ubyen Kreol, osi byen ki Angle ek Franse.

-Guvernman bizin investi masivman dan resers lor syntax langaz Kreol Morisyen; met dibut enn Departman Liniversite Moris, MIE ek lezot institisyon

Rodrig, Agalega, Moris, Chagos inklir Diego Garcia enn sel Repiblik

LALIT ena enn program pu inifye ansam lor enn baz egalite tu Lil ki dan Repiblik Moris. Nu *Program pu enn Lekonomi Alternativ* li ena enn seksyon spesyal pu Rodrig, ki tuzur ena enn peyzannri avek buku konesans. LALIT finn ena reynion avek enn grup sinpatizan Rodrig lor kestyon Lekonomi Alternativ, e pu devlop nu bann demand. Bizin ena enn fon ki sibvansyonn pri tu marsandiz debaz pu ki fret pa fer komisyon pli ser dan *Outer Islands*. Fode pa introdudir plant inital kuma taba. Kreasyon anlwa bizin enn priorite pu ki dimunn Rodrig pa bizin kit zot lil zis pu gayn travay. (Get seksyon program lor Diego Garcia ek Chagos, osi.)

Eleksyon

Ally Hosenbokus, kandida LALIT Parsyel No 3 Port Louis, Program pu Parsyel (2005).

Nu ti partisip dan kanpayn Eleksyon Zeneral, nu ti prepar enn Program pu Eleksyon, nu finn met kandida, 2005.

Program LALIT pu eleksyon vilaz 2005

Program LALIT pu eleksyon minisipal 2005

Rada Kistnasamy, kandida LALIT, Parsyel No 8 Moka - QM. Program pu Parsyel. Nu ti prepar enn program ek populariz li.

Reform Elektoral

LALIT finn kontiyn nu kanpayn pu ranplas *Best Loser* kominal ar enn doz proporsyonel dan kad enn reform elektoral zeneralize – enn lalit dan lekel nu-mem finn alavangard depi lontan. Nu pa pe zis lite kont enn seksyon dan *Nomination Paper*, me kont laspe kominal dan besluzer an antye.

Nu ti tir enn gran liv *LALIT kont Kominalism e sirtu Best Loser*, 2005.

-ISPD: Rajni ek Ram koz lor panel, 2006.

-Nu finn ekrir plizir lartik pu expoz danze ki lite pu enn 5yem “kominote” lor *Nomination Paper*, setadir enn obzeker de konsyans. Nu osi truv li kont-prodiktiv pu propoz tir Best Loser kominal, sanki ena enn doz proporsyonel, setadir enn Reform Elektoral. Sirtu kan ena enn Leta ki fer diskriminasyon kominal, ek krwasans tu kalite lorganizasyon kominal kuma Hindu House, Voice of Hindu, etc. Sa bann lorganizasyon la finn ena enn rol dan organiz lalyans ant Travayist ek MSM.

Alor, sistem elektoral dan Repiblik Moris finn depase. Apre 42 an lindependans ankor ena bann restan kolonyal dan nu konstitusyon ki perverti sistem elektoral. Dan lepase diferan guvernman finn deklard zot lintansyon pu amenn enn reform dan sistem elektoral, me ziska zordi narnye pa finn abuti.

LALIT finn tultan amenn kanpayn pu ki ena enn sistem elektoral ki remet ful puvwar dan lame lepep. Seki nu propoze viz pu aprofondi demokrasi setadir etablir prinsip demokratik pu ki elekter ki ena puvwar pu elir kikenn ena osi puvwar pu revok li. Nu pu explike anba. LALIT osi opoz sistem besluzer kominal e dimann ki aboli li, swa tir so laspe kominal ladan, dan kad enn reform elektoral zeneralize.

Puvwar revokasyon depite

Lamas dimunn deza abitye ar bann pratik ek prinsip demokratik ki egziste e pe fonksyone dan bann lorganizasyon kuma klib, sindika, korporativ ek lasosyasyon. Savedir si enn manb pa pe respekto so program, pe fane dan kit fason, lerla dimunn ki finn elir li kapav revok li.

Nu propoze ki sistem elektoral swiv mem prinsip demokratik kot elekter kapav revok so depite par enn petisyon elektoral. Ena buku rezon ki kapav zistifye revokasyon enn depite: non-respe program lor lekel li finn eli, ubyin li finn vot bann lalwa ki kont lintere lamas dimunn. Seki inportan avek puvwar revok depite, se pa zis lefet ki kapav revok li (sa pu arive byen rarman), me parski enn demars pu revokasyon kapav deklanse. Lefet ki ena sa posibilite la, li sanz balans defors ant eli ek so mandan. Nu osi propoze ki puvwar nom ek remanye kabine minis bizin shifte depi Premye Minis pu vinn ar enn mazortite manb lasanble. Manb lasanble pu ena puvwar elir kabine ek kabine asontur elir Premye Minis. Tuzur gard prinsip linstans ki elir kikenn, kapav revok li.

Aboli Sistem Besluzer kominal dan kad reform elektoral

Lalit rezet sa sistem elektoral ki institusyonaliz kominalism e ki fye lor klasifikasyon kominal popilasyon an antye ek sak depite ki eli, pu ki swazir kisannla dan Parlman. Sistem besluzer li perverti sak vot elekter vote, apre ki elekter fini vote san get kominote. Se pu sa rezon la ki *Lalit* finn opoz sa sistem la e finn amenn kanpayn kont sa sistem la pandan 35 an. Se pu sa rezon la ki *Lalit* finn swazir pu ridikiliz sistem besluzer a sak fwa nu finn partisip dan eleksyon par aksyon tiraz-o-sor pu determinn ‘kominote’ kandida. Par kont, nu pa dakor ek demand pu selman permet kandida opte pu enn « 5yem kominote » konpoze de « bann seki pa ule dan enn kominote » kuma Zizman Balancy ti fer. Nu truve ki sa li plito stabiliz Besluzer kominal. Nu ule ranplas Besluzer kominal avek enn doz proporsyonel ki baze lor reprezentasyon parti.

Nu propoze ki aboli sistem Besluzer ek al ver enn parlman 75 depite. 63 depite eli, 3 par sirkonskripsyon pu 21 sirkonskripsyon. Rodrig ki 21em sirkonskripsyon ti bizin ena drwa a 3 depite parey. Bizin gard antet nesesite pu kree enn 22yem sirkonskription pu Chagos, inklir Diego Garcia, kan pei finn re-inifye.

Anplis de 63 kandida nu propoze ki sak parti sumet enn lalis 12 parmi so kandida a Komiser Elektoral ki apre eleksyon kapav nom 12 depite adisyonel lor baz pursantaz vot ki sak parti finn gayne, kot parti la bizin gayn omwen, dizon, 5% vot onivo nasyonal. Donk nu propoz enn lasanble 75 depite e bann parti politik pu kapav ena zot prop kriter pu propoz sa lalis 12 kandida; li kapav swa lider, ubyin plis kandida fam, ubyin zenn, depann ki priorite parti la.

Depans elektoral

LALIT dir ki bizin reser lalwa elektoral pu bus lup-hol dan plafon depans. Depans extravagan bann parti politik finn responsab pu devye kanpayn elektoral depi enn terin programatik, ver enn terin gen personel kot koronp elektora, fer li elir u, lerala ekut seki bayer de fon dir li Lalwa aktyel dir fode pa depas plis ki Rs 250,000 par kandida, ubyen Rs 150,000 si ena 3 kandida dan mem

parti dan enn sirkonskripsyon, pu enn eleksyon zeneral. Me, tu dimunn kone sak kandida dan sa bann gran blok la depans plis ki milyon rupi. Lup-hol se zot dir « A, sa depans la, pa mwa sa, me mo bann seportez ! » Onus bizin shifte lor bann kandida ek lor lider zot parti politik ki bizin vinn pruve ki tu bann depans pa depas limit legal, seki depans kolektif bizin divize par nomb kandida ki sa parti la finn aliyne.

Kuvertir dan Medya

Electoral Supervisory Commission bizin asire ki tu parti ki finn fonksyone kuma enn parti ant-2-eleksyon e ki non-sekter benefisyen enn kuvertir egal dan medya, pandan kanpayn elektoral. Setadir, ki li MBC, radyo prive, lagazet, li bizin vinn ilegal pu donn kuvertir inegal.

Puvwar Caretaker Government

LALIT ena enn demand ki apre disolisyon parlman *caretaker government* pa bizin gayn drwa inisye okenn polisi u fer bann nuvo depans ki pa deza dan so program. Nu kont abi puvwar *caretaker government* ki, apre disolisyon Parlman, ankor pe distribiye Stateland, pe ofer lanplwa, donn patant Taxi, etc. Kabine Minis gayn so lotorite depi Lasanble Nasyonal (setadir bann eli) e apre disolisyon Lasanble, Kabine Minis nepli ena sa lotorite la,

donk so rol ti devet zis limite a *expedye* bann zafer kuran. Samem li apel « caretaker ».

Ladrog, Adiksiyon ek HIV- AIDS

Swit a rankont ek PILS, LALIT ti lans enn *Charter on Aids and Rational Policy on Drug Addiction* 2007. Finn gayn buku aderan. Sa laliyn LALIT, laliyn rasyonel ek anti-represiv finn vinn ezemonik. E sa li enn gran sanzman. Kan ti ena Selek Komite lor Ladrog, enn Minis ti dir delegasyon LALIT ki nu tusel ki ena sa kalite lapros la, tu “travayer sosyal” anfaver plis represyon. Li enn viktwar politik pu LALIT.

Enn politik rasyonel lor kestyon ladrog li liye ek nu program pu enn sosyete sosyalist; nu program li atak sa represyon ki zordi servi kont problem sosyal. Li liber lamas dimunn enpe depi sa kontrol konstan bann lapolis dan kartye popiler; li liber nu depi tu sa bann fimer gandya ki vinn informater aköz telman lapolis ena santaz lor zot. Enn politik pu dekret ilegal seki dimunn fer dan zot lavi sosyal, li danzere dan lalit pu sosyalism. E represyon, kuma listwar finn montre nu, li ranforsi Mafya, e Mafya li enn lennmi sanzman revolisyoner.

Erezman deza servi Metdonn pu sevraz. Bizin rapel ki Subutex anfet enn medikaman.

SART LOR HIV-AIDS e pu enn POLITIK RASYONEL lor ADIKSYON LADROG

Etan done ki nu tu viv ansam an sosyete, e ki nu tu anvi ena enn lavi pezib ek an dinite, kot nu kapav viv dan laliberte, nu tu, ek nu zanfan, nu pran not

- a) Ki dan lepase bann mem mezir ki ti viz, suvan de bonnfwa, pu konbat problem adiksyon ladrog finn al form parti sistem ki perpetye e agrav problem ladrog,
- b) Ki HIV-AIDS, enn infeksyon viral serye, pe propaze rapidman dan Moris, e ki zordi li pe transmet prinsipalman atraver esanz sereng, enn form transmisyon byin fasil prevenir; e li pe repann byin vit dan prizon,
- c) Ki komers sexyalite expoz seki fer sa travay-la ar viris-la atraver relasyon sexyel non-proteze e osi byin suvan atraver ladrog intravenez, e ki sa ena enn lefe multiplikater pu repann HIV-AIDS,
- d) Ki an zeneral relasyon sexyel san proteksyon expoz dimunn a maladi AIDS,
- e) Ki buku sibstans, ki li legal kuma lalkol, taba, ladrog su preskripsyon medikal, ubyin lartik ordiner kuma lakol, ubyin ilegal kuma eroinn, zot tu sisit problem lasante e zot tu adiktif; ki dimunn kapav egalman vinn adik bann aktivite, par exanp gembling,
- f) Ki dimunn napa pran ladrog ki fer zot ditor, zis akoz li la, me pu lezot rezon fondamantal ki nu tu dan sosyete bizin adrese, ki li somaz, ogmantasyon dan travay preker, mank enn vizyon ubyin lespwar dan lavenir, mank zwa de viv, ket plezir, lanwi ek mank distraksyon, lefet ki ena dimunn ki tro fasilman inflianse par kamarad, linyorans tukur, ubyin enn melanz tusala,
- g) Ki osito ki kikenn finn vinn enn adik ladrog dir, setadir li'nn vinn depandan lor enn sibstans, li meyer ki lasosyete konsider li kuma 'malad' parski anfet li finn vinn fizikman malad,
- h) Ki osito kikenn vinn enn adik ladrog dir, li kut li par zur buku plis ki seki li gayne kuma saler dan enn lanplwa ordiner, pu aste so ladrog lor marse nwar pu kalme so sufrans mank ladrog, e sa kapav fer adik ordiner vinn enn ti-marsan ki insit lezot, asontur, e ris zot dan ladrog e/u dan prostitisyon,
- i) Ki lefe direk kan servi represyon kont ladrog se pu agrandi e donn plis lafors enn mafya danzere, kan enn mafya, par definisyon, li enn interfas ant lemond klandestin kriminel ek establishmennt,
- j) Ki bann prizon deborde e an kriz perpetyel,
- k) Ki kan pe kontiyn kriminaliz ladrog relativman dus kuma gandya, ki finn servi dan Moris pandan de syek, sa ena tandans met dimunn ki pran ladrog dus enn-fwa-letan, ankontak avek mafya ki furni ladrog dir ki bizin sereng,
- l) Ki bann diyler prefer kliyan ki adik ladrog dir, olye kliyan ki enn-fwa-letan servi gandya kuma enn ladrog sosyal akoz dan ladrog adiktif ena siper-profi sir ek regilye,
- m) Ki tanki gandya kontiyne res ilegal, dimunn ki servi ladrog kuma enn lamizman sosyal vinn prwa bann ofisyete Leta ki byin suvan vyolan, e ki sa ilegalite kontiynel-la vinn, a son tur, enn lakoz direk arselman bann zenn par lapolis, ki, asontur lakoz indinyasyon e lakoler extrem, ki an Fevriye 1999 ti amenn rebelyon apre lamor Kaya dan selil lapolis,
- n) Ki partu kot finn diyler ar problem lalkol par interdiksyon tu-kur, finn gayn marse nwar, e anmemtan ladrog dir e ladrog par sereng ena tandans proliferere.

Nu, an konsekan, ader a sa Sart-la, ki mintenir ki:

1. Guvernman bizin kontiyne avek so nuvo politik servi metadonn e lezot ladrog sibstitisyon pu tretman adiksyon a ladrog ki derive lopyom parmi dimunn adik ki volonterman vinn ver bann sant dezintoksasyon.
2. Kuma PILS pe propoze, bizin tutswit dekriminaliz e nepli konsider sereng kuma "paraphernalia" ubyin "akutremman pu ladrog", e met furnitir sereng alaporde adik, inkli seki dan prizon, lor baz ki adik ladrog zot dimunn malad,
3. Anzeneral, bizin tret adik ladrog kuma dimunn ki pe sufer e non pa kuma kriminel,
4. Fode nepli rezet e eksklir prizonye ki finn teste HIV pozitif,
5. Bizin donn meyer tretman ki disponib a tu dimunn ki HIV pozitif,
6. Prizon bizin vinn enn landrwa rehabilitasyon,

7. Bizin dekriminaliz gandya, setadir fode pa arsel, aret, met sarz kont, ni anprizonn dimunn pu posesyon ubyin itilizasyon gandya,
8. Bizin liber lor 'parol' tu prizonye lor rimann pu deli miner konsern ladrog, kuma National Human Rights Commission (NHRC) finn propoze, sa ki lerla, pu diminye problem sirpopilasyon dan prizon,
9. Dan mem fason, kuma Justice finn propoze, bizin akord enn amnesti a tu prizonye ferme pu deli miner ki implik ladrog, lor kondisyon ki, si zot ankor tuzur adik ladrog derive lopyom, e zot dakor pu swiv tretman metadonn, avek lobzektif pu fini ar sa adiksyon-la,
10. Re-introdire remisyon pu bonn kondwit tutswit pu tu prizonye kuma Minis Lazistis, Komiser Prizon e NHRC finn propoze,
11. Pu konbat problem itilizasyon ladrog e abi ladrog bizin fye lor kontrol sosyal tradisyonel, kuma ti ena lontan, e nonpa servi represyon, ki napa marse e ki donn lapolis tro buku puvwar lor sitwayin,
12. Tu dimunn, inkli zanfan, bizin informe dan enn fason rasyonel lor danze tu sibstans, ki li ladrog su preskripsyon dokter, lartik ordiner me ki potansyelman kapav fer ditor kuma lakol, sibstans nwizib kuma lalkol, gandya, sigaret, e bizin osi inform zot lor natir adiktif lezot aktivite kuma gembling;
13. Zanfan anba laz fode nepli antrene dan aktivite ki implik gembling;
14. Kapot bizin vinn fasilman aksesib e dan enn fason anonim (inkli dan prizon), kuma muvman fam propoze, bizin ki ankuraz so itilizasyon dan enn fason zeneralize,
15. Fode nepli servi represyon kuma solisyon a problem ladrog me plito expoz represyon pu seki li ete, setadir enn problem adisyonel, ki so pli bon rezilta se li pa pu ede pu diminye problem abi ladrog, e so pli pir rezilta se li ranforsi mafya; anmemtan bizin kontinyelman expoz mafya kuma enn interfas ant kriminel e Leta, e ki benefisyen de represyon ki donn li garanti enn marse nwar; ki bizin edik piblik lor lefet ki, akoz gro profi ki implike ladan, mafya limem truv bann mwayin pu opoz bann mezir ki retresi so marse (kuma ofer metadonn, enn kote, ubyin dekriminaliz gandya, lot kote);
16. Bizin ki nu sweyn enn kiltir laliberte, pu ki, antan ki mamb lasosyete, nu kapav esey e teste kontrol sosyal tradisyonel pu restrenn abi ladrog, inkli bann metod informel dekuraz dimunn, deba, gaydenns paran, disyasyon, kanpayn linformasyon lozik, e argiman rasyonel,.
17. Nu tu nu bizin adres problem sosyal ki alabaz abi ladrog par travay ver kreasyon lanplwa, asir sekirite danplwa, e organiz dimunn pu ena plis puvwar lor zot lavi.

Siyne 02006

Bann Irganizasyon ki Finn Ader a sa Sart-la

PILS, Muvman Liberasyon Fam, Commission Justice et Paix (avek 4 pwin rezerv), Justice, Mouvement pour le Progres de Roche Bois, Amnesty (Mauritius Branch), ELAN (avek rezerv), Collectif Arc en Ciel, CONCORDIA II, Lalit.

Not 1. Rezerv depi Commission Justice & Paix

Paragraf 2.

Bizin introdire enn program efikas esanz zegwi sereng, ki inklir swivi aproprye lor lobzektif prinsipal enn tel program: premyerman ramas sereng ki'n finni servi ek seki sispekte finn kontamine e dezyemman ofer sereng prop a dimunn ki pran ladrog. Li extremen inportan ki introdire enn program dezintoksasyon e rehabilitasyon ki pu marse (occupational therapy) dan prizon olye donn sereng deteni ki pran ladrog. Ansam ar sa bizin ena innsentiv pu motiv deteni rant dan sa program-la.

Paragraf 7.

Dekriminalizasyon bizin viz selman bann konsomater ladrog avek kantite limite ki spesifye. Pu sa bann ka-la bizin refer dimunn konserne a program rehabilitasyon e/u servis kominoter.

Paragraf 8.

Anplis de remisyon, bizin ena lasistans sikolozik dan sistem prizon, ki viz tu deteni, kot fokaliz spesyalman lor seki kondane pu abi sexyel ek krim vyolan.

Paragraf 14.

Distribisyon kapot bizin mars ansam ar enn ledikasyon aproprye lor kimanyer servi kapot olye zis nek distribye zot kumsa.

Not 2: Rezerv depi Elan

Re: Dekriminalizasyon gandya.

Kont Britalite Polisyer ek Tortir

Sa tem la finn inportan pu LALIT depi 1979, kan Serge Victorine truv lamor dan Stasyon apre lemet dan Prizon. Nu truv li inportan parski li expoz Leta Burzwa dan so form pli kri, pli pir, e parski kan konfront britalite polisyer, e kal li, li donn konfyans lamas travayer, li montre ki li posib pu konfront Leta.

LALIT, ek manb LALIT, ti ena enn rol kle dan met dibut enn fron

larz, ki finn vinn lasosyasyon *Justice: Association Against Violence By Officers Of The State*, ki finn a son tur, fer buku pu expoz e diminye vyolans polisyer ek tortir.

Lartik kuma “10 Steps against Police Brutality”, 2006

Komanter lor Zizman dan ka Tortir, 2009

Let LALIT a Seetulsing, 2007, (e li finn reponn). LALIT finn kritik National Human Rights Committee, e so lalwa ki determinn so natir.

Seri lartik dan lapres, inklir an 2010.

Anzeneral, LALIT finn adopte tu program JUSTICE.

OUR DEMANDS to STOP POLICE VIOLENCE & TORTURE

1. That the Prime Minister immediately:

- (i) End impunity of violent police officers who commit offences against the Criminal Code.
- (ii) Invite a Special Rapporteur under the *UN Convention Against Torture* to report.
- (iii) Enquire into tools of torture in Government departments (where stored, how acquired).
- (iv) Introduce automatic suspension of officers after death in detention; arrests, as for fatal accidents.
- (v) Modernize Forensic Dept; thus removing excuse for torture, i.e. supposedly “extracting confessions being the only way to elucidate crime”.
- (vi) Initiate laws:
  - (a) Confession no longer suffice for conviction; only admissible if before Judiciary.
  - (b) Obligation to specify if someone is suspect or witness; duty to inform family of whereabouts.
  - (c) DPP must lay charges when detainee injured, or explain publicly; judicial review.
  - (d) Police must be free to unionize.
  - (e) NHRC Act must be overhauled to democratize it and to respect UN principles i.e. independence from Executive and police; to remove excuse for not enquiring into brutality; duty to establish “*patterns of illegal behavior*” by police units (i.e. *modus operandi*).

2. That **Opposition leaders** immediately stop cries for “law & order” as political weapon against Minister of Interior, as this risks moral “justification” for State violence. Must go to root causes of social problems; stand up for human rights. **Parliamentarians** must pressure Government to end torture; step in to protect their “mandants”.

3. That **Professionals** stop their peers from colluding in or covering up torture. **Bar Council** must issue “*ethical protocol for lawyers*” on how to work so as to protect their clients from torture; expose patterns of torture it finds, be pro-active against torture; protect members from police interference in their work. **Medical Council** must issue “*ethical protocol for medical practitioners*” on how to identify and expose torture suffered by patients in custody. **Magistrates** (through their monthly meeting) must issue an “*ethical protocol for magistrates*” on how to proceed when they become aware of torture. **Police Welfare Association** must issue a code of conduct for police officers; protect its members who oppose torture. **Journalists** must set up professional body *inter alia* to issue an “*ethical protocol for journalists*” to help professional journalists avoid inadvertently covering up torture or defending torturers.

LALIT ti lans so imans petisyon pu reparasyon pu lesklavaz inn gayn buku lane. Lerla, apre sa, ki bann kominalist finn rebran li. Sa size la osi li finn vinn lor “gran plan” zordi.

Nu ti pibliye enn lartik inportan lor la an 2006.

Prezantasyon an ekri depozisyon divan *Komisyon Laverite ek Lazistis*, 2009.

LALIT finn expoz enn problem dan Komisyon Laverite ek Lazistis, 2009 kan nu ti fer enn walk-out aköz li ti paret dan debandad. Apre sa, efektivman labse finn kreve, e Prezidan Komisyon finn sanze. Komisyon li anmemtan ena tandans vinn enn taktik Travayist kote elektoral, plis ki enn travay serye.

Lozman

Dan dernye 5 an LALIT finn kontiyn met lanfaz lor kriz lozman.

Ala seki nu ti prepare pu depoze divan *Truth and Justice Commission*, me kot nu ti fer walk-out aköz Komisyon ti telman an debandad:

Abolisyon sistem lesklavaz, lafin langazman, lalit pu Lindepandans, pa finn amenn okenn vre reform agrer, pa finn redistribye later. Partaz arbitrer amene par kolonizasyon finn reste. Naryen pa finn mem asire ki zenerasyon ki pran nesans apre peryod lesklavaz ek langazman, ubyen mem apre Lindepandans ek Repiblik, benefisyè lozman kuma enn nesosite de baz.

Pandan sistem esklavaz bann propriyeter ti pe furni bann kabann (“*huts*”) kot esklav ti pe viv dan bann kondisyon atos an term global. Apre abolisyon kad legal esklavaz, enn nuvo lalwa travay (kodifye finalman an 1867), finn asire ki tu travayer tablisman ena drwa a enn lakaz. Anfet, seksyon 353 dir: “*Every person employing labourers upon a country estate, shall provide*

them with sufficient and wholesome lodging”. Leta ti pe asire ki tablisman furni lozman a travayer angaze ek esklav libere ki travay lor tablisman.

Ti ena lakaz *dankan* konstrir inpe partu lor bann propriyete, pu travayer ek zot famiy.

Apre siklonn Carol 1960, ti met dibut *Central Housing Authority* ki ena kom misyon prinsipal pu ranz ek livre lozman sosyal partu dan pei, me avek politik privatizasyon an 1993 Guvernman MMM-MSM ferm CHA e donn NHDC responsabilite ranz ek livre lakaz. NHDC fonksyone lor enn baz komersyal, kot selman dimunn ki ena kapasite pu peye ki kalifye pu lozman. Sa finn responsab pu aksantye kriz dan sektor lozman kot dimunn finn swazir pu ranz enn ti lakaz lor steytlen ubyin kontiyn viv sere dan lakaz lafamiy.

Anmemtan ki ena sa kriz dan lozman, mazorite siperfisi later zordi ankor su kontrol oligarsi sikriyer ki finn erit bann gran konsesyon depi lepok kolonyal Franse. Zordi oligarsi sikriyer avek benediksyon diferan guvernman pe fer spekilasyon fonsyer. Later agrikol pe vande su proze IRS avek bann rant astronomik. Later pe servi pu konstriksyon lotel ek teren golf. Dan enn dezyem vole bann propriyeter mwayen grander pe ranz bann ERS, avek mem lefe nefast. De lot kote Guvernman siksesiv pe konverti later agrikol pu konstriksyon sime, zonn indistriyel, saybersiti, pu fasilite kapitalis. Alor, ena tuzur enn kriz lozman dan Moris.

Anfet, depi 1994, LALIT finn lans enn muvman ki ti vinn ase gran pu drwa lakaz. Li apel *Muvman Lakaz*, e li finn asontur mobiliz dimunn san lozman pu zot revandik zot lakaz. LALIT finn adopte program *Muvman Lakaz*. Kestyon later li konsern e lagrikiltir e osi lakaz dimunn, e

later pu lespas piblik, kuma zarden ek laplaz.

DEMAND LALIT lor LOZMAN

Guvernman bizin respekte *Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* lartik 11 ki dir “*The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to an adequate standard of living for himself and his family, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions.*” Savedir guvernman bizin antam enn re-oryantasyon so politik lozman pu ki lozman vinn enn drwa de baz, pa enn komodite.

Sak fam ti bizin ena enn lakaz pu li ek so fami. (Get seksyon program lor liberasyon fam.)

Sak individi ki anvi res tuel ti osi devet ena akse a so prop lakaz dan enn pri ki li kapav peye.

Dan diyl avek Guvernman an Desam 2007, oligarsi sikriyer ti ofer 1,000 arpan later pu konstriksyon lozman ek 1,000 arpan pu diversifikasyon agrikol, me ziska zordi pankor kone kot later la ete ek ki pe fer. Guvernman bizin fors tablisman pu donn later ki finn promet avek later adisyonel pu redistribiye a tu dimunn ki ena proze plantasyon, elvaz ubyin konstriksyon lozman.

Guvernman bizin servi lamone dedomazman pu lesklavaz, ki li bizin kleym depi Leta ki finn koloniz Moris, ki a-zot-tur bizin leve depi enn tax lor konpayni ki finn benefisyè kad legal esklavaz, pu lerla investi masivman dan konstriksyon lozman ek met tu infrastruktir nesaser pu regulariz abitan ki pe viv lor steytlen, ki lotorite konsidere kuma “*skwatez*”.

Lasante

LALIT ti kree so program lor lasante an 1981, su tit *Peoples' Health*. Nu finn pwiz buku depi lexpertyans 25 an enn kooperativ lasante, *Bambous Health Project*, ki ti rule par abitan Bambous, e ki ti ena ankadremman militan buku manb ek sinpatizan LALIT dan sa vilaz la. Komersyalizasyon lamedsinn ki alabaz enn esek dan pei kuma Leta Zini. Prezidan Obama finn sey amorti sa par so “reform” resan. Dan Moris lopital ek dispensar tuzur gratis, e rezman, gras a mobilizasyon travayer ek parti politik kuma LALIT, me nu bizin lite pu gayn ek gard *enn sel sistem inifye*, egal e gratis pu tu dimunn. Onivo mondyal se konpayni prive farmasetik ki responsab pu buku problem onivo servis lasante mondyal. Bizin tuzur ena lanfaz lor prevansyon, lor vaksen, lor enn leta lasante ki pli ot pu tu dimunn dan pei.

Penn demor

LALIT kont penn demor. Nu pe milite pu li vinn ilegal dapre Konstitisyon Moris. Pur lemoman, li selman sispann, ek Premye Minis sortan Navin Ramgoolam pe dir re-introdir li, aköz li pena lot propozisyon pu kriz sosyal ki pe travers Moris pandan sa seri kriz ekonomik la.

Nu pozisyon li baze lor argimantasyon swivan:

- Leta pa ti devet zame ena enn laparey “lamor”, kot li anlway dimunn avek bi pu tuy dimunn. Sa kalite institisyon la li azut dan degre britalite ek vyolans par Leta ek dan sosyete. Nu, kuma dimunn ki pey tax, nu vinn bann anlwayer bann buro, bann dimunn ki ranz ek aste masinnri pu exekit dimunn, dokter anplas sweyn dimunn pe anlwaye par fon piblik pu cheke sipa dimunn ki finn pandi finn efektivman mor,

pret pe beni dimunn ki pe al exekite. Nu tu vinn konplis kuma asasin.

- To kriminalite li depann sirtu lor to somaz, e li pa diminye kot finn met penn demor. Okontrer, li suvan lekotrer. Seki bizin fer se kree anlwa, kree enn meyer sosyete, e sa li diminye kriminalite.

- Buku dimunn ki anfaver penn demor, krwar ki si defalke (dan prizon avi ubyen exekit zot) enn serten nomb kriminel, lerla sosyete pa pu ena krim. Anfet, sosyete pe kontinyelman prodir konportman kriminel, aköz bann gran defo dan lorganizasyon sosyete aktyel. Tanki sosyete inegal, inzist, baze lor gurmandiz, li pu prodir kriminel. Si u exekit serten, lezot pe reprodur deryer zot pli vit ankor.

- Penn de mor li ireversib, e nu kone ki Leta fer buku erer, ki li kote lapolis, ki li kote zidisyer.

Bilan LALIT 5-an kote piblikasyon liv

Ala enn lalist serten nu piblikasyon:

Program LALIT pu enn Politik Ekonomik Alternativ Bileng, Zin 2005, 84 paz.

Kont Kominalism: Sistem Best Loser 2005 (230 paz)

Manifesto Marx & Engels: 2005 (liv ek CD odyo)

Program on Education, 2006

Ki Stratezi? Diskur Ram Seegobin, Jean Claude Bibi, Oupa Lehulere, avek Intro Lindsey Collen, 2007

Leta, redize Rajni Lallah, 2008 (200 paz)

Dayeri Palestinn, 2008

Akimilasyon Kapital par Rosa Luxembourg, 2008

Klas, redize Alain Ah-Vee, 2009 (266 paz).

Newsletter Palestine lor Gaza Freedom March, 2010

Ki lot parti Moris ena sa kalite piblikasyon serye, prodir an 5 an?

E ki lot parti ena sa nomb piblikasyon?

Etan nu enn parti ki viz sosyalism, li inportan nu pe tultan re-edik numem, liye lepase ar leprezan ek lavenir, e elarzi nu sfer linfliyans. Nuvo manb, osi, gayn lokazyon “catch up”, kan ena enn rikord ekrit nu progre intelektuel antan ki parti.

Enpe aksyon sesi sela, me inportan

Fos sarz politik dan Lakur, kan Paul Berenger Premye Minis, kont Ram Seegobin ek Lindsey Collen – truve non kupab “*molesting police officer*”.

Fos sarz dan Lakur kont Roland Fauzoo (ek enn lot ex-manb, Narain) – truve non kupab, ek zot gayn zot ka domaz, Leta dedomaz zot. Roland Fauzoo fer donasyon ar LALIT.

Ka Lakur, kont Alain Ah-Vee ek Atama Shunto, difamasyon kont patron Happy World: Dismis.

Lindsey Collen, orater dan *Media Watch*, “Women in Politics” 2005 Orater LALIT, Ally Hosenbokus dan Forum lor Zenn organize par Amnesty 2008

Orater LALIT, Ragini Kistnasamy ek Alain Ah-Vee, dan Veye Amnesty lor Gaza, 2009

Kriz Finansye: Reynion Flak, ek plitar Rozil: orater Lindsey Collen Rajni Lallah ek Ram Seegobin orater lor keestyon demokrasi (ISDP.)

Lindsey Collen, orater lor keestyon Diego Garcia ansam ar Olivier Bancoult, Minis Arvind Boolell, Lider Lopoziyon Paul Berenger (2010).

Bann Kongre LALIT

Zanvye 2005: Kongre LALIT lor Lekonomi Alternativ ki ti lans enn kanpayn alongalenn.

Kongre lor Parti Politik dan lepok Kriz (2006), kot Oupa Lehulere, ant ot, pran laparol.

Kongre lor Sosyalm Zordi, kot Neville Alexander ant-ot, pran laparol. (2007).

Kongre lor Internasyonalism dan Lepok Kriz (2009), kot Leon Cremieux depi Katriyem Internasyonal ek Nouveau Parti Anti-Capitaliste an Frans finn pran laparol. Yoga Thirapatee-Appadu depi NPA Reynion ti osi pran laparol.

Kongre (rapel Ut 79) lor Muvman Lagrev Ut 79, (2009) – avek partisipan lagrev.

Priz de Pozisyon Piblik lor lezot size, e repons depi adverser ek alye

Ala enn lalist lartik lor diferan size dan sa 5 an la.

Kont OGM 2005

Lor Chikungungya, 2006 *In Praise of Truth*

Hunger Strike as Means of Struggle, 2007

Aquatic Business Law 2007

Nuvo Lalwa Travay 2006-9

Remiz de Penn depi Prizon, 2005

Fer DPP plis accountable, 2005

Ki ete lalit politik, kan li pa elektoral 2008

Repons depi Espitalier Noel, MSPA a LALIT, 2008

Repons Gilbert Ahnee a LALIT, 2007

LALIT desid pu pibliye Jack Bizlall so atak kont LALIT, sirtu kont 2 manb fam, 2008

Repons Ziz Seetulsing, Prezidan NHRC, 2007

Repons ek rankont ek Levese, Monseyner Piat, 2007

Let a La Croix Rouge lor kestyon inspeksyon dan Diego, 2008

LALIT mansyone a plizir repriz dan Zizman *House of Lords* lor Diego Garcia, 2008

Plizir manb pran laparol ek ekrir lor dekriminalizasyon lavortman, lor non LALIT.

Plizir manb pran laparol ek ekrir lor vyolans ofisyete Leta, lor non LALIT (Ram Seegobin ek Lindsey Collen, 2010).

Kota pu fam dan politik, Lindsey Collen, 2010.

(Kapav al get plizir sa bann lartik la lor nu Arsiv Nyuz ubyen seksyon Dokiman lor nu websayt: www.lalitmauriti.us)

Ideoloji ek deba

-Mauritius media at a glance, enn kolonn lor websayt LALIT par Ram Seegobin, finn reprezant enn kontre-pwa a manyer lapres komersyal truv realite, suvan dan enn fason imoristik.

-Pandan sa 5 an la, nu finn fer bann eklersisman inportan lor 2-3 zafer dan listwar resan:

-Rol bann gran akter dan lapres dan konplo MMM kont LALIT, atraver koronp bann OMT-FNAS ek ladireksyon 2 federasyon sindika pu zot azir kuma POP-FMI.

-Rol lapres dan eleksyon 2005, ek plitar parsyel 2009

Nu finn osi partaz lide buku pli presi ki avan dan parti ek anver piblik lor:

* ki ete enn parti politik revolisyoner?

* ki ete enn militan ki enn kad enn parti politik revolisyoner?

* ki konteni, si ena e kan ena, dan program lezot grup dit degos dan Moris. Eski li degos?

* ki ete “Leta”?

* kifer li pu enn defet si gayn enn 5yem “kominote” (san kominote) anplas best loser?

* ki ete “Klas”?

* ki ete birokratizasyon sindika? Lafors ki lider akapare atraver sindika kan klas travayer feb?

-Nu finn dekuver enn zafer nuvo net:

-Marx so filozofi baze lor enn konpreansyon ekoloji, e li enn-de bann serser ki finn invariant ekoloji. Liv *Marx's Ecology* par John Bellamy Foster finn kont-kare bann interpretasyon anti-ekoloji ki finn predominans su Stalinis (lepok indistrializasyon a tu pri – lane 1923 vini mem)

Lar

Plizir poster LALIT seleksyone pu ekspozisyon Castel, ek dan liv *Upfront and Personal*, 2005.

Politics and Comics for Change, enn seri sesyon par Alain Ah-Vee ar zenn dan LALIT 2007.

Depi ki Minister Turism finn met gunnda pu desir lafis, ek guvernman finn interdi lafis, lespas demokratik finn diminye, e lespas pu lar politik, li osi finn diminye.

Nu pu bizin analiz e konturn sa. Manb LALIT, Rajni Lallah, finn kontiyn zve dan konser inportan, inklir 2 par LPT ar A4, ansam ek pyes teat Le Morne, pu Abolisyon Esklavaz 2009.

Manb LALIT, Lindsey Collen, finn kontiyn resevwar pri pu so bann roman literer.

Buku artist sutenir LALIT.

Devlopman Elektronik dan dernye 5 an

Web: ogmantasyon konstan viziter: ariv 260,000 hits an 2009. Li inkwayab, me vre.

Nu websayt li kuma enn vitrinn pu politik nu parti. U vizit nu web, u konpran nu parti.

Arsiv LALIT, pe vinn an form elektronik

Nu websayt finn hak 4 fwa an 2009. Asterla, nuy pe tuzur remet nuvo an ful fonksyonman. (Nu finn gayn 260,000 hits malgre sa bann haking la.)

Prosesis met nu arsip kupir lapres ek dokiman dan form elektronik pe kontiyn (enn travay vast).

Nu pe analiz lefe kot li kree enn divizyon dan parti, ant seki ena akse a ininternet, e seki pena.

Parti finn osi benefisyete depi teknoloji portab ek so SMS

Tem LALIT ki finn vinn santral:

-Lekonomi (lafen preferans depi Lerop); nu amenn sa lalit la depi 1983.

-Zonn Frans frazil: nu kanpayn depi nu fonde an 1976

- Kontrol lor deviz – asterla ena buku plis dimunn ki koz lor la.
- Pa les rupi devalye su provokasyon, asterla koz li.
- Kont destriksyon anplwa; asterla deba li santral
- Kontrol pri, pandan sa 5 an dimunn koz li.
- Deba pu transpor gratis, asterla enn grup liniversite koz li. LALIT ki ti lans lide.
- LALIT ti fer enn petisyon, enn sart, kont OGM. Asterla tu dimunn koz li.
- Kont lager, Irak; nu ti ena rezon. Zordi Blair ek Bush konsidere kuma kriminel deger, akoz zot ti bombard Irak lor enn fos pwen. Pa ti ena “*weapons of mass destruction*”.
- Diego Garcia; LALIT tusel gard sa 3 pwen ansam: Re-inifikasyon Moris (retrosesyon), ferm baz, full reparasyon ek drwa retur.
- Nu ti expoz natir WTO avanimem li ne.
- Lalit Palestinn depi 30 an.

- Anfaver dekriminaliz lavortman.
- Kont vyolans kont fam (santral zordi)
- Kont IRA – asterla, sa finn ede pu sey kontre ERA ek ERA, me sindika finn negosye san mobilize vremen.
- Kont britalite polisyer, met dibut JUSTICE.
- Elekasyon vilaz inn remete apre kanpayn LALIT
- Best loser tuzur konteste, sa kanpayn LALIT.
- Langaz Kreol dan Lekol pe fer so sime.
- Lozman tuzur enn problem, sa enn tem LALIT
- Ladrog: LALIT ki finn kontribiye pu enn politik mwen represiv rantre.
- Lasante kuma enn drwa: depi lepok *Bambous Health Project*, LALIT promuvwar lasante prevantif. E nu Program *Peoples' Health* finn osi montre sime ver prevansyon. Zordi AIDS pe fors sa lor azanda.

-Drwa iniversel: kanpayn LALIT pu sa minimem proteksyon la, zordi li santral dan medya meynstriym.

Konklizyon

Si u dakor angran liyn avek nu program, ubyen si u interese pu gain plis detay, kontakte nu deswit, ek enn manb pu vinn zwenn u. Si u zenn, e u kontan debat sa bann size la, fer apel a nu.

Avril 2010

Paz 38 ek 39 ena 2 desen, enn pu explik, anterm listwar, kan ti ena “upturn” ek “downturn” dan lalit lamas dimunn Moris, e lot la pu explik an form desen kisannla ki finn anfet donn kudme pu sa “Bilan 5 an” la posib e kimanyer sa bann dimunn la striktire dan enn lorganizasyon apel LALIT.

Program kont Antrav pu Vinn Depite

Dimunn ki koz Langaz Kreol ubyen Bhojpuri interdi depi Lasanble Nasyonal

Dapre Seksyon 49 Konstitisyon “Lang ofisyel Lasanble Nasyonal li Angle, me ninport ki manb kapav pran laparol an Franse”. Seksyon 49 ti oredi dir: “Lang ofisyel Lasanble li Angle e Kreol Morisyin, me ninport ki manb kapav pran laparol an Franse u Bhojpuri”. 93% dimunn koz Kreol e Bhojpuri, purtan li pa servi dan Lasanble Nasyonal. Sa vedir sa lalwa la vinn anpes dimunn dan klas travayer gayn tiket.

Kreol	826,152	70.0%
Bhojpuri	142,387	12.0%
Bhojpuri e Kreol	64,106	5.4%
Kreol ubyin Bhojpuri plis enn lot lang	66,658	5.7%
Total Kreol & Bhojpuri lang maternel		1,099,302
		93.2%
Angle, Franse, Oryantal e lezot	76,453	6.5%
Pa dir	3,093	.3%
TOTAL Popilasyon Repiblik Mauritius	1,178.848	100.0%

Biro Statistik, Resansman Popilasyon 2000

Kalifikasyon Literesi ek Langaz: Enn lot antrav

Dan Konstitisyon pu u enn depite, u bizin konn koze ek lir enn lang etranzer, an-okirans Angle. Lezot dimunn kapav al konteste u konpetans dan Lakur Siprem. “Enn dimunn ...pu kalifye...selman si li...33(d) kapav koze ek osi, amwen si li dan inkapasite akoz li pa truv kler ubyen pu lezot rezon fizik, lir Angle sifizaman byen pu ki li kapav partisip aktivman dan travay Lasanble.” Buku kandida ki sorti dan klas travayer ekli depi prosesis demokratik akoz sa kloz-la. Donk, seksyon 33(d) bizin revoke.

Fonksyoner, mem junyor, pankor gayn drwa poz kandida

Dimunn ki travay servis sivil pa gayn drwa poz kandida. Sa li enn gran problem Moris. Dan Lostrali, par exanp, gayn drwa poz kandida apar bann pli o-grade. Nu propoze ki tu fonksyoner gayn drwa pran “leave of absence” pu poze. Sa pu liber faktor, profeser, infirmye pu rant dan politik aktiv.

Anplwaye Para-etatik pankor gayn drwa poz kandida

Tu bann nuvo kontra pu anplwaye dan kor para-etatik interdir politik aktiv, ubyen parfwa, kuma Mauritius Telecom, mem priz de pozisyon “kontrovers”. Bizin gayn drwa pran konze, poz kandida.

Kontra Travay Sekter Prive ki Bayonn dimunn

Buku patron sekter prive anpes zot anplwaye fer politik aktiv. Sa kalite kontra bizin vinn ilegal.

Fam apenn gayn Tiket ar Lider dan Parti Reaksyoner ek Lalyans Elektoral

Dan Moris, akoz lobi diferan sekter kapital ek diferan grup ek su-grup kominalo-relizye, ena enn su-reprezantasyon fam byen grav. Sa pu regle selman kan fam kumans vot an-mas pu parti ki promuvwar liberasyon fam. LALIT ena enn tel program. E, par exanp, an 1982, LALIT ti pe deza aliyn 5 fam dan enn sel ward dan Port Louis pu eleksyon minisipal. Normalman nu ena deza enn tyer fam ki poz kandida, alor WIN ek WIP ti oredi mansyonn sa, batir lor la.

Best Loser exziz klasifikasyon e Lepep e Kandida

Kan LALIT poz kandida pu eleksyon zeneral 1983, 1987, 2000 ek 2005, nu finn ena rekur a tiraz osor pu gayn enn “kominote” pu sakenn mete lor so *Nomination Paper. Plateforme Commune pour une Nouvelle Constitution*, pu so par, pe refiz ranpli form; me zot riske zis kree enn 5yem kominote pu “obzeker de konsyans” san met ankresyon besluzer limem. Anfet bizin enn Reform Elektoral zeneral ek enn doz pro-por-syonel ki pu permet revokasyon Besluzer kominal san pret flan ar regroupman kominal Indu (get p29).

Larzan ki neseseer pu baking sak kandida

An 2005, enn kandida potansyel PMXD ti devwale ki li pa ti gayn tiket akoz li pa ti ena Rs1,000,000 kuma baking. An 2010, dan enn intervyu dan *Le Dimanche* (11 Avril) enn ansyen Vis-Premye Minis, Prem Nabab-sing dir zordi li finn vinn “*Au minimum il faut entre Rs 1 ou 2 millions*”. Sa li enn gran antrav a partisipasyon dan politik meynstriym.